

1936ггг

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXVIII
КНИЖКА 5

СЪДЪРЖАНИЕ НА КНИЖКА ПЕТА

Ангелъ Каралийчевъ — Родина; В. Каровъ — Карлъкъ; Александъръ Радославовъ — Високопланински цвѣтя; Ст. Поповъ — Пазаръ дере; Д-ръ Б. Ковачевски — Алеко и туриститѣ; Асенъ Икономовъ — Осогово; Х. Броксъ — Завладяването на Матерхорнъ; Д-ръ Иванъ Попивановъ — Духътъ на планинарството; Проф. В. Захариевъ — Планинарска организация ли е Б. Т. С.?; Никола Божиновъ — Планинска фотография; Стефанъ Поповъ — Карлъ Блодигъ.

Цвѣтно приложение: „Мусала“ отъ проф. В. Захариевъ (фото-офсетъ)

Отъ 12 юний т. г. заапредъ
телефона на Съюза има
№ 2 - 75 - 89

сп. БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Година XXVIII

Годишно 10 книжки. * Всѣка книжка 40 страници богато илюстриранъ текстъ, цвѣтно художествено приложение и корици. * Единственото българско списание за художествени описания и илюстрации на българскитѣ планини. * Сведения за всички събития въ свѣтовнитѣ планини. * Прегледъ на цѣлата алпийска литература. * Идеология и техника на планинарството

Станете абонатъ на списанието!

Запишете познатитѣ си за списанието!

Препоржчайте го на всички приятели!

Годишенъ абонаментъ за нечленове 100 лева. * Редовнитѣ членове на Съюза го получаватъ безплатно.

Всички поржчки, суми и материали да се изпращатъ на адресъ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ, Царица Йоана, 18, София

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51
София. Редакция и админ. — Цар. Иоанна, 18.
Само на този адресъ да се изпращатъ всички
материали, съобщения, суми и реклами.

АБОНАМЕНТЪ годишно (10 книжки) 100
лева — за чужбина 120 лева. Членовѣтъ на
Съюза получаватъ списанието безплатно.
Телефонъ 75-89, Пош. чекова с-ка № 672

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Schriftleitung: Tzaritza Joanna, 18, Sofia, Tel. 75-89

Година XXVIII

Май 1936

Книжка 5

КУЛТУРНОТО ВЛИЯНИЕ НА ПРИРОДАТА ВЪРХУ ЧОВЪКА

Наредъ съ стопанско-материалното значение на природата за човѣка, тя има и чисто духовно-културно. Последното е въпросъ сложенъ, мжчно обхванѣтъ за една статия. Съ общи мисли и конкретни сжждения, обаче, ще засегна това въздействие върху човѣка.

Взета природата като цѣло, като дадено, тя крие въ себе си велики тайни, които сж били прицѣлъ на много свѣтли умове и възвишени сърдца, които сж търсѣли въ тѣхъ разковничето за решаване на проблема за произхода на свѣта, за обяснение на самата сауса sui.

Истинскиятъ човѣкъ въ своята духовна структура е и малка проекция на нейнитѣ атрибути — хармония, красота, величие, закономерность и пр. Инакъ какъ бихме могли да си обяснимъ гениалното дарование въ областта на изкуството, музиката, поезията и литературата общо — освенъ като върховна проява, като синтезъ на великата хармония и божественото откровение въ природата?

Не трепти и не пулсира ли въ поета великото сърдце на майката природа? Не е ли затворена въ неговитѣ стихове поне частица отъ магията и хармонията на природата въ нейната необхватность?

Не улавя и не предава ли художникътъ строя на формитѣ, съчеганието на боитѣ и настроението при природата?

Не е ли всѣка музикална композиция сложенъ комплексъ съ съзвучия, взети отъ природата, чиято симфония не можемъ да доловимъ поради устройството на слуховия ни апаратъ?

А какво ще кажеме за насъ, обикновенитѣ хора?

Човѣкътъ, който живѣе по-близо до природата, носи по-чиста и по-трезва душа, по-прости и по-възвишени желанія и по-човѣшка мисль. И наистина, когато сме всрѣдъ нея — особено въ планината — стоваря се тежкото бреме отъ грижи и залисии по всѣкидневного и въ душата става леко и ведро, духътъ приближава чистия изворъ на обнова и възторгъ, а сърдцето се опива отъ виното на тайната и Божето откровение.

Колко силно и голѣмо е влиянието на планината върху характера и духа на човѣка, можеме да разберемъ, като си припомниме епохата на възраждането и дейцитѣ оттогава.

Днешниятъ човѣкъ, за голѣма жалба, избѣгва чистия и непосредственъ допиръ съ природата; липсватъ желание и просвѣтление на ума да се подхранза духа съ истинска красота и величие, да се пълни душата съ възторгъ и ведрина, да се пречистватъ мислитѣ съ възвишеность и себеотрицание — дарове, дадени щедро отъ природата.

Колко сме щастливи! Раждаме се и живѣемъ въ политѣ на Рила. Кърмиме се отъ нейното млѣко, дишаме кристалния й въздухъ, но колко малко я познаваме и разбираме. Предпочита се уличата, дансинга, киното, душното кафе и пр., а зримитѣ и незрими богатства и красоти на Рила оставаме да ценятъ и използватъ чужденци.

Нека не бжде така. Нека обикнемѣ планината истински, нека бждеме по-често всрѣдъ нея и ние ще бждеме по-близо до себе си и до Бога.

Ст. Г. — Дупница

КАКВО, ПАМПОРОВО ЛИ? (За пътуванията на туристите по БДЖ)

Въ историята на българския туризъм един ден ще бъде отбелязано, че една от голъмитъ заслуги на организирани-тѣ туристи е създаването у гражданитѣ стремежъ къмъ общуване съ природата, което, разбира се, е немислимо безъ пътувания. У мнозинството български граж-дани се създаде навикъ да пътуватъ не само за търговия и по необходимостъ, а и за удоволствие, опознаване родината и уякчаване на тѣлото. Безспорно, че про-пагандата на българскитѣ туристи до-принесе твърде много за осъществяване на единъ идеалъ, на единъ повикъ още отъ времето на Русо, подетъ и отъ наши писатели — Вазовъ, Алеко Константи-новъ и др. — повикъ, който и днесъ се надава и осмисля все повече и повече: назадъ къмъ природата! Паметни сж първитѣ задружни излети въ България отъ 1900 година насамъ и първитѣ уве-селителни влакове вследствие на този устремъ къмъ природата, култивиранъ отъ туриститѣ — шепа хора, но неотчай-ващи се отъ голъмитѣ прѣчки, които срѣщаха и срѣщатъ.

Но какво стана? Докато членоветѣ на туристическата организация бѣха един-ствени, които се ползуваха съ привиле-гията да пътуватъ съ 50% намаление по Б. Д. Ж. (за насърчение!), днесъ ние виждаме тая привилегия дадена на мно-го организации и лица, които нѣматъ за-слугитѣ на българскитѣ туристи за съз-даването на стопанския туризъмъ въ България, завладяването на планинитѣ, където се построиха десетки хижи и ре-дича ценни придобивки на родния тури-зъмъ. Пътуватъ съ 50% намаление па-наирджии, конгресисти, ловджии (всич-ки по единично), спортисти, юнаци, (при тържества и събори съ 70% намзление, а дори и безплатно) и др., а презъ го-стоприемни, панаирни, гроздоберни и др. седмици, всички пътуватъ съ 70% нама-ление. На чужденци-туристи, само срещу показване на паспорта, се дава право да пътуватъ съ 50% намаление. Само тури-ститѣ нѣматъ това право. На тѣхъ се прави отстъпка 33% отъ обикновенитѣ цени и то срещу голъми формалности и ограничения (непремѣнно група отъ 5 ду-ши!). И въпрѣки многократнитѣ молби, изложения и аргументации, въпрѣки до-насянето на вода отъ много воденици, положението не се промѣня и българ-скитѣ туристи се чувствуватъ още като чужденци въ родината си.

Не бѣше отдавна, единъ български публицистъ, следъ като обходи нѣкои красиви кътове на Родопитѣ, се про-викна:

— Елате да видете красотитѣ на Ро-допитѣ! Това е Божи рай. Да, много правилно единъ възхитилъ се отъ този край пътникъ, го нарече „Божидарица“. Какво, Пампорово ли? — бихме казали съ изрази и възклицианието на присно-паметния Алеко. Знаемъ, слушали сме. Чели сме и въ вестникъ „Слово“ описа-ние на дивното Пампорово, но, за да се отиде тамъ, напр., отъ Северна Бълга-рия (Търново, Плѣвненъ, Враца или дори отъ София), необходими сж около 1.000 лева само за пътъ. А ние, българскитѣ туристи, не сме потомци на богати хора, нито имаме несмѣтни богатства; ние сме синове, въ мнозинството си, на бедни български бащи или на хора, отъ срѣд-на рѣчка. Въпрѣки това обичаме родина-та си и бродимъ изъ нея. А не е само Пампорово Божи даръ въ България. И Рила, и Стара-планина, и Иринъ-Пиринъ, и Витоша, и Странджа, и Срѣдна гора — всички планини трѣбва да бждатъ посе-тени отъ всѣки интелигентенъ бълга-ринъ. И не само за удоволствие и мимо-лѣтни възторзи, а за проучване родина-та и опознаване живота, историята и би-та на народа. Но едно посещение на по-отдалеченитѣ планини е свързано съ го-лъми разходи, главно поради скъпия превозъ на Б. Д. Ж.

Не е излишно да посочимъ, какъ пъ-туватъ въ чужбина организирани-тѣ туристи. Многократно е писано за милиард-нитѣ приходи, които постѣпватъ въ държавнитѣ каси на нѣкои държави, по-ради голъмия притокъ на чужденци-туристи. И затова на тѣхъ се правятъ всевъзможни облекчения при пътувания-та. Но и членоветѣ на туристическитѣ организации се ползуватъ въ всѣко вре-ме съ намаление 50%. Напр. по Чехо-словашкитѣ желѣзници, ако пътуватъ поне трима на разстояние повече отъ 200 клм., се прави 50% намаление. Ако пътуватъ надъ 100 души, по единично или въ група, членоветѣ на туристиче-скитѣ организации, се ползуватъ съ 75% отстъпка. Въ Франция, Швейцария, Юго-славия и Австрия, сжщо така се прави за група отъ трима туристи 50%. За пътувания презъ лѣтото се правятъ все-възможни други улеснения и дори се

XXIX-ятъ СЪЮЗЕНЪ СЪБОРЪ ЩЕ СЕ СЪСТОИ НА 2 и 3 АВГУСТЪ ВЪ БАНСКО. ГОТВЕТЕ СЕ ЗА НЕГО И ЗА ЛЕГЕНДАРНИЯ ПИРИНЪ

даватъ премии, ако се пропътуватъ надъ хиляда километра. И затова въ тия страни, наредъ съ планинския туризъмъ, е развитъ силно и стопанския туризъмъ, който се счита въ всички страни като източникъ на чужда валута, така ценна за финансите на всѣка държава.

Време е Дирекцията на желѣзниците — въ интересъ на фиска, здравето на народа и родолюбивото възпитание и отношение къмъ природата, които се култивиратъ отъ туристическия организации — да задоволи скромнитъ искания на Българския туристически съюзъ:

1. Да се позволи на организирани туристи въ Б. Т. С., Ю. Т. С. и Б. А. К. пътуване съ 50% намаление за група отъ трима души, презъ всѣко време на

годината.

2. За съборитъ и областнитъ сборки на сжитъ организации, да се дава 70% намаление при пътуванията по държавнитъ превозни сръдства (желѣзници, автомобили и параходи).

3. За разстояния надъ 200 километра, да не се прави ограничение за броя на излетниците.

Съ това ще се поощри излетуването въ отдалеченитъ планини, паланки и села, които могатъ да бждатъ обектъ на туризъмъ въ мащабъ при една такава тарифа. А това ще създаде поминъкъ за много наши краища и ще увеличи приходитъ на държавата. И тя — държавата — нѣма да бжде тогава мащеха за туристи и планинари. Г. К.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Общосъюзната агитационна седмица започна на 10 май и свърши на 17 май т. г. Тя бѣше проведена по най-тържественъ начинъ отъ всички клонове на Съюза. Централното настоятелство издаде специаленъ агитационенъ листъ подъ редакцията на г. д-ръ Ковачевски. Листътъ съдържае статии, освѣтляващи туристическото движение у насъ отъ д-ръ П. Пѣевъ, Н. Галчовъ, Др. Цоневъ, Ст. Поповъ, д-ръ Б. Ковачевски, К. Кировъ, Х. Броксъ, М. Кузовъ, Д. Панталеевъ, Г. Клисаровъ, арх. Скордевъ и Г. Хлѣбаровъ. Броятъ бѣше отпечатанъ въ 10.000 екземпляри и разпратенъ на всички съюзни клонове.

Презъ седмицата бѣха държани сказки по радиото — на 12 май д-ръ П. Пѣевъ на тема: „Туристическо дѣло“; на 13 май писателтъ г. А. Каралийчевъ на тема: „Родина — откъси, посетени на българската природа“; на 14 май г. Киро Кировъ на тема: „Наука и туризъмъ“ и на 15 май г. Д. Панталеевъ на тема: „Великата планина“.

Нѣкои отъ клоноветъ бѣха посетени отъ представители на Ц. Н-во, кждето бѣха изнесени сказки: въ с. Надежда агитационната седмица бѣ открита съ събрание и сказка отъ съюзния редакторъ г. Ст. Поповъ. На сжитата дата 10 май въ Красно село стана тържествено откриване на агитационната седмица съ голѣмо клоново събрание, открито отъ клоновия председателъ г. К. Янковъ. Следъ успѣшно изпълненитъ музикални номера отъ сборния хоръ, г. д-ръ Ковачевски е изнесълъ сказка на тема: „Творческото дѣло на българския туристъ“, придружена съ диапозитиви.

Централното настоятелство на Българския Туристически Съюзъ и софийскитъ клонове „Алеко Константиновъ“,

„Планинецъ“ и „Еделвайсъ“ уредиха по случай агитационната седмица на Съюза голѣмо събрание въ Учителската каса на 14 май, 6.30 часа вечерта, на което бѣ произнесено слово за туризма отъ г-да д-ръ П. Пѣевъ, Н. Галчовъ и Ст. Поповъ. Участвуваха хоръ и артисти.

На 17 май се състоя традиционния излетъ-среща въ Земенския манастиръ на клоноветъ отъ София, Перникъ, Радомиръ, Кюстендилъ и Дупница. Присъствуваха надъ 100 души организирани туристи отъ поменатитъ клонове на чело съ представителя на Ц. Н-во, съюзния секретаръ г. В. А. Радевъ, почетния членъ на Пернишкия клонъ „Голо Бърдо“ г-нъ инж. Коняровъ и председателитъ на клоноветъ г. Броксъ — Перникъ, г. Геновъ — Радомиръ, г. Розевъ — Кюстендилъ и пр. Въпрѣки лошото време, излетътъ е миналъ при непринудено-другарска задушност и веселие.

Въ зависимостъ отъ мѣстнитъ условия, Великотърновскитъ клонъ „Трапезица“ отъ Б. Т. С. е провелъ агитационната седмица не отъ 10 до 17 май, както всички клонове, а отъ 17 до 24 май т. г., заедно съ клона на Ю. Т. С. и четитъ при него. Седмичата е започнала съ голѣма манифестация изъ града начело съ музиката на търговската гимназия.

Презъ цѣлата седмица сж изнесени редъ сказки въ читалището и на открито при излетитъ. Говорили сж председателя на „Трапезица“ г. Ц. Гиргановъ, председателя на Ю. Т. С. и г. Тодоръ Николовъ. Излетитъ сж направени до прелестната мѣстностъ „Ксалихоръ“ до „Трапезица“, кждето е имало сказка отъ г. Т. Николовъ, отлично посетена, до мѣстността „Сини Виръ“ и пр. Седмичата е завършила пакъ съ грандиозна манифестация, въ която сж взели участие и нечленове на

клоновете, но които с симпатия сж наблюдавали дейността на неуморните туристи през седмицата.

Тръвненският клон „Планинец“ от Б. Т. С. е сжщо много добре и резултатно провел агитационната седмица от 10 до 17 май т. г., която е била открита и закрыта с излети до околността, а през цфлата седмица е развита усилен афишна пропаганда.

Врачанският клон „Веслец“ от Б. Т. С. проведе туристическа агитационна седмица от 10 до 17 май т. г. през която освен афишната пропаганда, се изнесоха и следните сказки:

1. Димитър Тодоров на тема: „Враца обект на стопански туризъм“ и

2. Архитектът Петър Дограмаджиев на тема: „При развалините на Римски град в България“ (Никюп).

Последната сказка бше придружена свфтливи картини.

Седмичата завърши с голъм излет на 17 май до манастиря „Св. Иванъ Пусти“, който бше посетен от 60 души членове на клона и гости.

Старозагорският клон „Сърнена гора“. Агитационната седмица се проведе съвмфстно с клон „Верея“ от Ю.Т.С.

Откри се на 17 май с градинско увеление в градската градина.

През седмицата по радио Стара-Загора се прочете списание на излет „Към Фердинандов връх“ от д-ръ Христо Гюлеметов и сказка на тема „Хижа — наблюдателница на Фердинандов връх“ от Киро Киров, директор Ц. М. И.

Агитационната седмица се закры на 21 май с традиционен излет до Туловската курия.

Варненски клон „Родни балкани“.

Агитационната седмица от 10—17 май т. г. б изнесен по най-блфскав начин съвмфстно с другия клон „Девненски Извори“ и „Орлови гнзда“ от Ю. Т. С. Разлепени бха по улиците подходящ зов, както и ленти с мисли. Агитационният лист б раздаден на гражданството бесплатно. През цфлата седмица по радио Варна се пропагандираха подходящи туристически мисли и се изнесе една сказка от г. Ил. Антонов, председател на клона, на тема: „Сжщност и значение на туризма“. Уредени бха и две туристически страници статии. Седмичата завърши с общ излет до мфстността „Чайка“, а вечерта сжщия денъ начело с военната музика б направена голма манифестация през главните улици на града.

Дупнишкият клон „Рилски езера“

Клонът уреди от 10 до 17 май т. г.

агитационна седмица, която се проведе сполучливо. Уреди се кино на гражданството и една прлътна туристическа вечер в Туристическия дом. Мфстния вестник „Свфтлива“ излзе специално с туристическо съдържание. Пуснаха се позиви към гражданството за подкрепа на родния туризъм. През тази седмица се записаха нови 30 члена на клона. Уреди се агитационен излет до Бистришкия водопад, посетен добре. Туристическия дом е почти завършен.

АЛЕКОВИТЪ ТЪРЖЕСТВА

По една хубава традиция туристите от клона на Б. Т. С. в Пазарджик „Белмекен“ вска година около „Св. Кирилъ и Методий“, деньт, когато през 1897 г. падна убить от злодейска ръка нашия велик и незабравим птрон, устройват тържествен помен на лобното мфсто по шосето между Пазарджик и С. Радилово.

Тазигодишните тържества съвпаднаха с края на агитационната седмица на Б. Т. С., която бше отлично организирана от нашите пазарджишки другари.

На 17 май, въпреки лошото време, около паметника на Алеко и брфста, кдето сж се били скрили убийците, се събра едно внушително множество, предимно от Пазарджик, Пещера и съседните села; имаше, обаче, представители и от по-далечни краища — Пловдив, София и др.

След отслужената заукойна молитва, председателят на „Белмекен“ г. Мумджиев подчерта значението на празника и благодари на гостите за тфхното посещение. От страна на ЦН говори съюзният подпредседател г. Киров, а от името на софийския клон — писателт-турист г. Пантелеев, който в сбита форма разкри великото дфло на „Щастливеца“ като поет и турист. Говори и представител на клона „Калоянов връх“ — Пловдив, както и представители на ЮТС и др. След речите се извиха кръщци хора под звуковете на гайди, край на които тури наближаващата гръмотевишна буря.

Софийски клон „Алеко Константинов“. За да може да прояви правилна и всестранна дейност в планината и града, настоятелството на клона е възложило специални задачи на нфколко комитети, в които сж се съгласили да влзат преданни на туристическото дфло алековци.

Клон „Богдан“ в гр. Копривщица на 28. II. т. г. е избрал ново настоятелство в състав: председател: Данаил Кусев, подпредседател: д-ръ М. Гюрова, секретар: Дим. Сжбев, касиер: Кир. Палавеев, домакин: В. Душкова.

В. ЗАХАРИЕВЪ

МУСАЛА

РОДИНА

отъ АНГЕЛЪ КАРАЛИЙЧЕВЪ

Една вечеръ, презъ лѣтото, тръгнахъ край черноморския брѣгъ къмъ манастиря Свети Константинъ. На срѣдъ пътя настигнахме едно двегодишно момченце съ морски очи и коса изрусѣла отъ слънцето. Тупа по пѣсѣка като пате съ дветѣ си криви крачета.

— Къде отивашъ, момченце?

Малкиятъ пътникъ разбра какво го гитаме и протегна рѣчица напредъ. Потруди се да ни каже, къде отива, ала не можа, защото нѣмаше даръ слово. Покъсно узнахме, че туй дете се е отлжчило отъ кѣщи и е тръгнало по сѣщия пътъ, по който е минала и заминала неговата майка — жената на нощния пазачъ въ близкото лѣтовище. Всѣки мигъ прелитаха автомобили. Синеокиятъ човѣкъ щомъ чуеше шума на моторнитѣ коли бѣгаше настрана и сѣдаше на тревата. Ако не бѣхме го прибрали, нощта щеше да го погълне на кра.

Като туй малко сѣщество съ голѣма любовъ и ние ходиме да дириме нашата свята майка — родината. Търсиме я въ просторната равнина на Тракия, където корабитѣ блискатъ гроздовъ сокъ, ясенъ като кръвъ на младо агне. Надничаме въ дълбокитѣ кладенци на житна Добруджа, да видиме дали не е останалъ отразенъ на дъното нейниятъ образъ, когато

е вадилъ вода, за да напълни зелената пръстена стомна. Нѣкои казватъ, че сѣ я срѣщнали — прегърбена старица съ избистрени очи, съ патерица, кадилница и сгрѣчъ босилекъ — отива да прелѣе тревясалия гробъ на своя синъ, падналъ за свободата, издъхналъ отъ деветъ рани куршумени. Много пъти въ раннитѣ години на моя животъ азъ съмъ чувалъ нейния гласъ въ пѣснитѣ на тъмноокитѣ жътварки, които рѣжатъ жита високи до гърди, въ прѣщението на тежкитѣ рѣчки. Нейниятъ милъ гласъ дума и нарежда въ бучението на вѣковнитѣ балкански джбрави, въ медения разговоръ на старитѣ чешми край пѣтищата, въ опителния ромонъ на овчарскитѣ кавали чемширени, въ жиженето на завъртѣното вретено, въ тихата вечерна свирня на кавала, въ проточения екъ на селската камбана, надвечеръ, когато сѣнцитѣ почнатъ да растатъ.

Преди половинъ столѣтие въ малкитѣ балкански градове съ сини кѣщи и стрѣхи като отпуснати морни криле на птици, тя е шила лѣвчета по калпацитѣ на бунтовниците. На Шипка тя издигна високо изтърваното знаме отъ падналия опълченецъ. Надъ незнайнитѣ гробове въ Македония тя полива съ нощни съл-

зи дивитъ цвѣтя, садени отъ Божията рѣка.

Старитъ учени дирятъ нейниятъ ликъ по окаденитъ и напукани стени на монастиритъ, по страницитъ на богослужебнитъ книги, кждето е шарило пачето перо на монаситъ, по пергаментнитъ рѣкописи на нѣкогашнитъ лѣтописи.

Младитъ сърдца я дирятъ въ пѣснитъ на Ботева, на Вазова, на Николая Лилиевъ и Багряна, въ разказитъ на Елинъ Пелина, въ старопланинскитъ легенди на Йордана Йовковъ, въ картинитъ на Бориса Деневъ и Майстора.

За врабчето тя е тамъ, кждето зрѣе просото, детето я намира въ топлата прегръдка на майка си, рогачътъ въ планината, по роснитъ морави.

Кжде е тя?

Ако не мога на яве — искамъ на сънъ да цѣлуна нейната набръчкана отъ вѣковетъ невидима дѣсница.

Край брѣга на равна Добруджа

Музиката гръмна: „Шуми Марица“, мачтитъ на парахода затрепераха, руданитъ гърлено забучаха, отъ водата се подаде калната котва, навалицата на брѣга оживѣ и се размърда, облѣченитъ въ бѣли дрехи морски офицери вдигнаха рѣце да поздравятъ народния химнъ. „Бургазъ“ се откъсна бавно отъ брѣга и потегли къмъ открито море. Задъ часъ остана тихото равно и пусто пристанище, порѣсено съ стотица електрически ѕвезди, а предъ насъ се разкри облѣчената отъ свежъ нощенъ вѣгъръ тъмната водна ширъ на Черно море.

Тамъ нѣкъде въ далечината, като морна свѣтулка съ мокри криле се обади „Калиакра“ Нейното трепетно жълто пламъче помами парахода и той трѣгна омагьосанъ право къмъ пламъчето. Нощта струи надъ морето ведрина. Звезди още нѣма. Сякашъ небеснитъ раковини сж окапали въ морето, за да бѣдятъ изхвърлени отъ вълнитъ по пѣсцитъ. Остана е само месечината — голѣма и жълта — съ тѣга и копнежъ за гледана надолу, влюбена въ дълбочината, готова да се отрони като узрѣлъ плодъ и да потъне. Морето глухо шуми.

Отлѣво едвамъ се очертава сребърно-синъ българскитъ брѣгъ, заспалъ първия си сънъ, окжпанъ и очарованъ отъ вѣчната приказка, която разказватъ идецитъ вълни.

Ние стоимъ на борда и гледаме. Това е нѣкогашното Славянско море, „морето на българитъ, руситъ, ногайцитъ, печенезитъ и маджаритъ“. По тѣзи води сж минали милиони хора съ първобитни лодки, съ платноходи, изкусни галери, гемии и параходи. Тука сж кръстосвали нѣкога най-опитнитъ корабостроители отъ източния древенъ свѣтъ; най-жлавитъ търговци отъ Сидонъ, Тиръ и Арабъ — финикийцитъ. Тѣ сж търгували съ всичко: жито, метали, мраморъ, коне, роби, пурпуръ, кехлибаръ, риба и сж пренасяли златото на цѣлия свѣтъ къмъ своитъ цвѣтущи градове.

Насрѣща ни се показаха високитъ мачти на платноходъ. Месечината злати три голѣми крила. Вѣгърътъ, който вѣе къмъ сънния брѣгъ, отнася тая чудна нощна птица налѣво и тя бърже отлита. Самодива, която едвамъ докосва съ прѣсти елмазия грѣбъ на морето. Не иде ли този корабъ отъ дълбочината на вѣковетъ? Не носи ли въ своята утроба финикийци и драгоценна стока? Не отива ли къмъ брѣга, кждето сега почива древенъ градъ, изграденъ отъ камъкъ, опасанъ съ каменна стена? . . . Безшумно ще спре лекиятъ корабъ въ пристанището. Ще хвърли котва и пѣргавитъ финикийци ще разтоварятъ на брѣга стоката си. Когато я наредятъ, тѣ ще накладатъ голѣмъ огнь и ще се прибератъ въ кораба да чакатъ. Облѣченитъ въ брони войници, които стоятъ прави върху кулитъ на градската стена ще забележатъ огъня. И утре рано, преди изгрѣвъ слънце, ще излѣзе царътъ, който е владѣтел на крепостъта и корабитъ въ пристанищата. Той ще разгледа стоката на финикийцитъ, ще изсипе купчина злато на земята и ще се върне пакъ въ града. Тогава отъ кораба ще пристигнатъ съ малки лодки трима финикийци. Тѣ ще загребатъ оставеното злато, ще се върнатъ при своитъ и корабътъ имъ ще вдигне котва. И когато най-сетне фи-

никийците отплуват, царят на древния град ще заповѣда да приберат стоката.

Нощта гледа само съ едно око — Кали-Акра. (Кали-Акра: хубавъ носъ). Древната крепост, където някога тракийският цар Лисмахъ, единъ отъ наследниците на Александра Велики, е криелъ нечетното си имане. Калиакра — гнѣздото на най-можшия черноморски флотъ презъ XIV вѣкъ — корабитъ на българина Добротичъ. Споредъ народното предание, въ Калиакра е погребанъ покровителятъ на черноморските пътешественици — свети Никола. Когато дошли въ Калиакра турцитъ, заварили въ най-потуленото мѣсто на крепостта четиридесетъ момичета отъ царски родъ. Свети Никола, който криелъ момичетата, вдигналъ рѣка и викналъ: „Бѣгайте! Която отъ васъ иска да спаси тѣлото си, нека мине презъ тая врата, а която иска да спаси душата си, нека бѣга презъ тая!“ Първата врата прѣцѣла отъ напѣна на турцитъ, а втората извеждала къмъ морската пропастъ. Всичкитъ момичета се хвърлили въ морето и отъ тогава крепостта била наречена „Къркъкъсъ-Калеси — 40 момина крепостъ.“

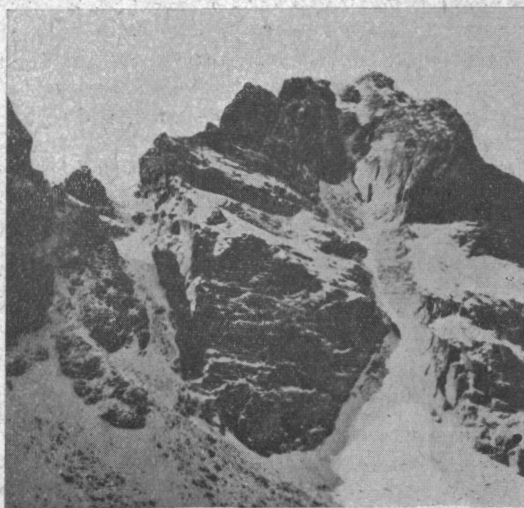
Отвѣждъ Калиакра се шири равна Добруджа. Спятъ миренъ лѣтенъ сънъ многобройни села, където живѣятъ българи, където земята ражда едрокласо жито и презъ унилата, обгорѣла отъ горещото слънце равнина есенно време се точатъ хиляди коля. натоварени съ храни, упѣтени къмъ брѣга на морето. Тѣзи коли вървятъ полеха, тежкитъ копита на биволитъ потъватъ въ горещата златна пепель и често спиратъ край прохладнитъ кладенци, надъ които, ако се наведе човѣкъ, ще види дъното, голѣмо колкото бѣла паръ. Биволитъ се нареждатъ край дългитъ дървени корита и по цѣлъ часъ мѹдно утоляватъ жаждата си. Потеглятъ пакъ и, може би, ще спратъ да ношуватъ нѣкъде срѣдъ глухата степъ, или въ веселия Антимовски ханъ . . .

Надъ Калиакра шуми чуждо знаме. То хвърля сѣнка надъ цѣлата златна равнина.

Прибираме се въ каютата и дълго не можемъ да заспиме: морето ни кѣпе въ бодро шумоление, а месечината ревниво провира глава и наднича презъ малкото кръгло прозорче.

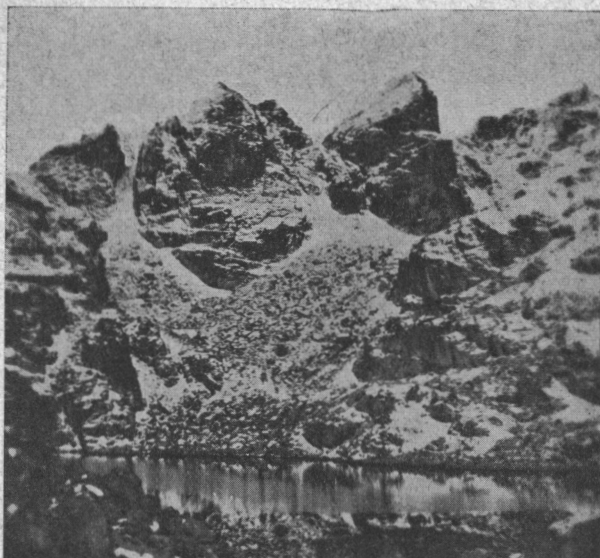
Единъ старопланински върхъ

Задъхани отъ умора и освежени отъ прохладния вѣтръ, ние стигаме последния върхъ на Яворецъ и жадно разкриваме душитъ си. Господи, колко сме близо до тебе! Ако минешъ надъ насъ по снѣжно бѣлитъ облаци, ще доловиме шума на твоитъ святи стѣпки. Ако се отрони перо отъ крилото на нѣкой ангелъ, ще падне най-напредъ при насъ. Ето този е върха, отъ където вечерно време месецътъ, голѣмъ и тѣженъ — поемаше своя нощенъ пътъ къмъ Куленецъ, за да озари развалинтъ на нѣкогашната римска крепостъ. Задъ този върхъ, като пчели отъ кошерь, се подаваха първитъ звезди и сякашъ кацахъ по челото му. Каква широка и огромна земя! Наоколо хълмове зашумени съ тъмни гори, които глухо бучатъ. Между горитъ като жълти губери се ширятъ пожънати ниви и окосени ливади. Тихитъ купни хвърлятъ дълги сѣнки. По-ната-

Най-хубваата родна планина: Рупа

Сн. д-ръ Р. Каншевъ

Рупитъ съ Страшното езеро

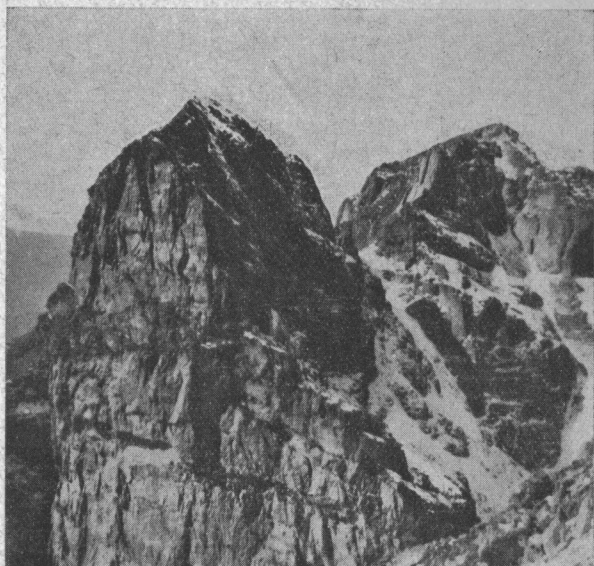
Сн. д-ръ Р. Каншевъ

тъкъ стръмни бърда и скали ограждатъ хълмоветъ като крепостни кули и бойници. Задъ стенитъ се вълнуватъ сини върхове. Всичко това наоколо е държавата на Стара планина. Сякашъ пътуваме въ единъ грамаденъ параходъ и гледаме, и се люлѣмъ.

Тукъ-тамъ земята е поръсена съ дребни села, които приличатъ на купчини бѣли камъчета. Ето тамъ нѣкъде въ облачната далечина на северъ задъ Кобилино бранище, презъ прелеза, се мержелѣе Дунавската равнина, а на югъ, задъ оная отсѣчена равна гора се вижда София, престолния градъ, сърдцето на България. Тя е голѣма колкото крило на врабче и отъ време на време свѣтва и бърже угасва върху врабчовото крило едно зърно свѣтлинка като око на мравка. То е златното кубе на катедралата Александъръ Невски. Струва ти се, че земята е пуста и необитаема, както е била на шестия день на Битието, когато голиятъ Адамъ се е разхождалъ по меката благоуханна трева на райската градина. Че имало нѣкъде земи съ гъсти села, че имало градове, които пръщатъ отъ милиони хора и електричество, — какво сж тѣ? Мравки, които пълзятъ по гигантската снага

на приказно чудовище, живѣло преди човѣшката история.

Чуй писъка на двата орли, които се виятъ надъ насъ, издигатъ се нагоре и се спускатъ стремително къмъ гората, където е тѣхното гнѣздо. Погледни оня селянинъ долу, който ходи по изгорената, посивѣла отъ слънчевия пекъ угаръ и прилича на камъкъ, който се търкаля, на гладна птица, тръгнала да кълве незаровени отъ ралото зърна. Ахъ, ние всички сме гладни птици и цѣлъ животъ се лутаме въ нивата на живота да дириме зърната на истината. Вижъ въ оная ливада воловетъ на тоя селянинъ. Тѣ приличатъ на две бѣли бубодечки. Чуващъ ли нѣкъде наблизо бръмчи пчела, кацнала върху самотенъ планински цвѣтъ, дошла да ограби неговия медъ. Не е пчела. То е гласъ на жътварка, която жъне мекъ като коприна овесъ и пѣе. Но къде е тя? Той човѣшки гласъ ме отнася отвъдъ годинитъ, той ме вълнува и милва като майчина ржка. Това е гласа на майка ми, която жъне и сръчно реди сребърнитъ ржкойки. Азъ съмъ малко момче, съ червена шапка и бѣла паръ, пришита на шапката надъ челото. Азъ не мога още да приказвамъ. Лежа на земята подъ единъ

Злиятъ зжбъ
Сн. д-ръ Р. Каишевъ

снопъ и слушамъ съ широкоотворени очи. И нищо не зная и нищо не проумѣвамъ отъ божия свѣтъ, както и днесъ нищо не проумѣвамъ. Азъ чувамъ само гласа на майка си, и той ми стига . . .

Какъ тупти сърдцето ти! Какъ горятъ очитѣ ти! Искашъ ли да забравиме всичко, да размахаме рѣще като крила и да отлетиме?

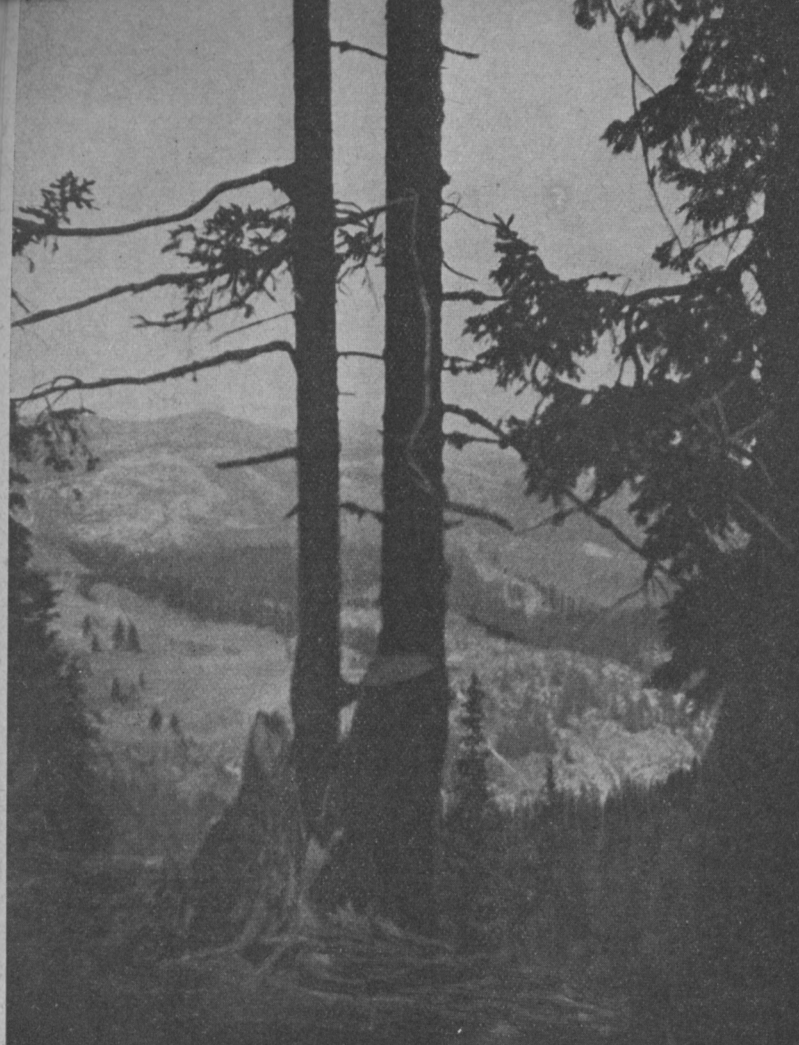
. . . и ние съ тебе две души незнайни ще полетимъ въ незнаенъ свѣтъ. Предъ нашия пѣтъ свѣткавици ще минатъ, изгубени по тѣхнитѣ следи, срѣдъ небесата вѣчни ще застинатъ душитѣ ни като звезди.

Загледани въ далечнитѣ предѣли, де гасне бавно загъмена ширь, душитѣ ни, мечти безплътно бѣли, облъхвани отъ свѣтълъ миръ, срѣдъ святъ покой безпаметно ще питатъ: кои сж тия призрачни земи . . .

Видишъ ли, въ тая пѣсень на нашия най-свѣтълъ поетъ Николай Лилиевъ звучи общиятъ ни поривъ къмъ тайната на

вѣчността.

Слънцето слиза окървавено. Дълги мистични сѣнки хвърлятъ хълмоветѣ. Кон сж тѣзи призрачни земи? Кои сме ние? Преди осемнайсетъ столѣтия една вечеръ окървавеното слънце се потуляше задъ каменната крепостъ на Куленецъ, стражарницата. На този сжщия върхъ, върху този сжщия камъкъ, на който съмъ стѣпилъ сега, стоеше правъ единъ римлянинъ отъ легионитѣ на императора Траянъ. Неговиятъ шлемъ грѣеше като кръвта на агне сугаре, а въ краката му още трѣпнѣше пронизана съ стрела яребица. Римлянинътъ закриляше съ мургавата си гола рѣжка очи отъ заходящото слънце и следѣше купчината конници, които се катерѣха по каменистия пѣтъ нагоре. Кѣде е сега тоя римлянинъ? Кѣде ще бѣдеме ние подиръ осемнайсетъ столѣтия? Кой ще стои изправенъ на този камъкъ? Дали ще застинатъ душитѣ ни като звезди на небето, дали ще го видимъ ние?

Широка-лжка
Снимка д-ръ Ив. Попивановъ

КАРЛЪКЪ

отъ В. КАРОВЪ

Мнозина ще помислятъ, че става дума за Баташки Карлъкъ. Други ще си помислятъ пъкъ за тъй наречения въ нѣкои географии — Чепеларски Карлъкъ. Наистина, безъ точно да се опомене, има основание да се мисли и едното и другото.

Думата е за най-високата частъ на централнитѣ Родопи. Тамъ гдето величественно и гордо стърчи като вѣренъ стражъ на родината обраслиятъ въ вѣковни гори Переликъ, и гдето островърхата Шилеста чука, която гледана отъ далечъ прилича на грамаденъ купенъ, вири челото си въ небесата. За този красивъ, но непознатъ на всички кжтъ отъ отечеството ни, искамъ да на-

пиша нѣколко реда само.

Загражда се съ долината на Широко-лжшката рѣка, отъ северъ, съ тая на Мугленската отъ югъ, съ Ахъчелебийската котловина отъ изтокъ, а на западъ продължава и се свързва съ Мурсалица. По много пѣтища можемъ да се изкачимъ на Карлъкъ, но единъ е най-удобния и най-приятния. Тръгва се отъ Широка-лжка право на югъ срещу течението на р. Луковица, която събира пенливитѣ си и бистри като сълза води отъ Карлъка. Отива се по хубавъ широкъ пѣтъ съ много малкъ наклонъ, който напълно съвпада съ трасето на държавния пѣтъ: Пловдивъ—Персенкъ—Переликъ. Върви се не повече отъ 4 клм. и се стига въ малкото

но хубавичко селце Солища. Сгушено въ самитъ поли на Карлъка. Туй, което ще направи особено впечатлението на посетителитъ, това е неговото чудесно разположение и красивата му близка околност. Северниятъ му склонъ е обрасълъ съ китна борова гора, а отъ всички други страни е заобиколено съ ливади, потънали лѣтно време въ сочна зелена трева и изпъстрени съ многобройни разноцвѣтни цвѣта. Нагоре пѣтя продължава малко въ юго-западна посока, но пакъ тѣй хубавъ и приятенъ. Картинитъ постоянно се менятъ, една отъ друга по-разнообразни и по-хубави. Не се чувствува никакво отегчение отъ пѣтуването, напротивъ, то доставя истинско удоволствие и наслада. Така се пѣтува около 6 клм. и незабелѣзано, пѣтътъ излиза вече на билото. Тукъ картината съвсемъ се промѣня. Хоризонтътъ доста много разширенъ, ни дава възможностъ да хвърлимъ погледъ на всички страни. Ще видимъ Стара-планина, ще видимъ Пиринъ, ще огледаме цѣлата Ахъчелебийска котловина, заедно съ голѣмитъ ѝ селища наредени близко едно до друго по течението на р. Черна: Смолянъ, Райково и Устово, а обърнемъ ли погледа си на югъ, той далечъ ще надхвърли граничитъ планини и при хубаво ясно време, ще се огледа въ тихитъ и спокойни води на Бѣлото море. Но като че ли още нѣщо има, което ни привлича и ни кара да вървимъ все напредъ. Това е намръщеното и потънало

почти винаги въ мъгли, чело на Перелика. Обърнемъ ли се на дѣсно и устремимъ погледъ къмъ него, за мигъ ни завладява едно безгранично желание да се изкачимъ колкото се може по-скоро на него. Водими отъ туй желание, продължаваме пѣтя си и съвсемъ неочаквано за насъ, се изпречва една грамадна поляна, такава, каквато човѣкъ никога не би си представилъ, наблюдавайки отъ далечъ Карлъка. Това е Чорика. Съ студениятъ изворъ, чиято бистра като кристалъ вода клокочи, и единствената ела която се намира всрѣдъ поляната, съ нейната угриженостъ и самотностъ.

Продължаваме пѣтя, водими отъ желанието по-скоро да се изкачимъ на върха. Постепенно достигаеме желаната точка. Отъ тукъ вече, гледката е съвсемъ друга. За мигъ поне, човѣкъ се почувствува тѣй силенъ и могъщъ, че би могълъ да срине всичко подъ краката си, но и едновременно съ туй, чувствува и своето нищожество предъ величието на природата и като че ли навежда глава за да ѝ отдаде нуждната почитъ.

Но съ туй, желанието ни да продължимъ, не се свършва. Напротивъ, отъ тукъ се открива нова гледка, още по-красива и по омайна. Тукъ вече погледътъ ни се приковава о островърхата Шилеста чука. Сега тя е предметъ на вниманието ни и тя ни кара да изминемъ незабелѣзано още нѣколко километра. Стигнемъ ли и на нея, по-нататкъ ще се случи сѣщото. Една непрекъсната ве-

Народни носии отъ Карлъка

Село Широка-лъка

рига отъ най-разнообразни и красиви гледки, ще ни се представляватъ най-непринудено и ние, не ще пожелаемъ тъй скоро да се раздѣлимъ съ тѣхъ.

Чиста като сълза студена вода, чистъ въздухъ, пространни поляни обсипани съ безброй цвѣтя, най-разнообразни красиви гледки, вѣковни гори, ето зарадъ какво Карлъкъ може да бѣде обектъ на внимание и посещение. Не само туй, но и близката и далечна негова околностъ представлява такава разнообразностъ, щото заслужава да се посети отъ всѣкиго.

Може да се отиде до Шабаница — една отъ най-голѣмитѣ държавни гори, кждето е построена гатеръ за обработване на материалитѣ. Може да се посети границата, която не по-малко е интересна. Заслужено трѣбва да се отиде и до „Ледницата“ — една забележителностъ за този край. Грамадни пещери, кждето се запазва ледъ презъ цѣлата година. Съ една дума, всичко онова което може да ни представи планината, ще го намѣримъ въ Карлъкъ. Но трѣбва сжщо да

отбележимъ, че поради отдалеченостъ и слабо досега развитъ туризъмъ, той е слабо посещаванъ. Малко сж ония, които сж имали голѣмото щастие да се любуватъ на тия рѣдки прелести. Досега, само ваклиятъ овчаръ, и то пакъ планинецъ е ималъ туй рѣдко щастие, да бжде постояненъ обитателъ на тия красиви покрайнини, кждето лѣтно време многобройнитѣ му стада рупатъ зелената трева и пиятъ студената вода, а по обѣдъ пладнуватъ подъ дебелитъ сѣнки на столетнитѣ ели. Туристическото д-во въ с. Широка-лъка въ желанието си да създаде по-добри условия за пренощуване въ Карлъка и съ туй да улесни желающитѣ любители да го посетятъ, туй лѣто ще построи собствена хижа.

Ето защо, азъ си позволявамъ да пожелаая, щото следъ изграждането на хижата, красивитѣ чукари и пространитѣ поляни на Карлъка, непрестанно да бждатъ огласявани отъ веселия смѣхъ и мощното „ехо“ на стари и млади любители на природата, отъ близки и далечни краища на отечеството ни.

Фиг. 1

ВИСОКОПЛАНИНСКИ ЦВЪТЯ

отъ АЛ. РАДОСЛАВОВЪ

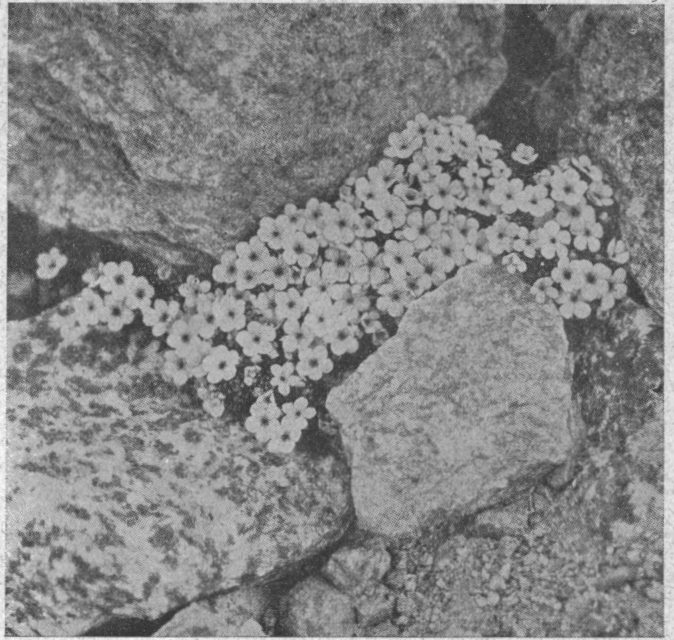
Всѣки туристъ знае, че нѣма по-красива гледка презъ юний отъ една високопланинска поляна, надъ 2.000 м. височина. Всичко цвѣти! Цѣлата поляна се превръща въ живъ коворъ съ чиста зелена основа, изпѣстрена съ безброй разнообабрени голѣми петна — високопланински цвѣтя. Тѣ винаги се явяватъ масово и тукъ тамъ срѣдъ този пѣстъръ коворъ стърчатъ групи отъ по-високи рѣдки растения, които привличатъ отъ далечъ любопитното око на туриста, но той не ги кжса, а само се любува на тѣхната красота.

Въ нашитѣ планини, надъ горната граница на гората, има около 230 високи планински растения, които почти не слиятъ подъ 2.000 метра височина. Повечето отъ тѣхъ образуватъ високопланинскитѣ килими, понеже се явяватъ въ видъ на туфи. Нѣкои отъ тѣхъ сж отъ чистъ български произходъ, има ги само по нашитѣ високи планини.

Такъвъ е *Dianthus microlepis*, високопланинскиятъ карамфилъ, кой-

то е украсата на скалнитѣ поляни по Витоша, Рила, Пиринъ, Осогово и Централния Балканъ. Отдѣлното растение е невзрачно съ малкото си свѣтло розово цвѣтче и крехкото си стѣбълце, високо 2—3 см. Отдѣлно то би загинало и затова образува туфи: коренътъ му се разраства и поникватъ едно до друго безброй отдѣлни растеница, които могатъ да образуватъ голѣма туфа съ розова багра. Така, живущъ въ сдружение, високопланинскиятъ карамфилъ е добре защитенъ срещу снѣговетѣ, студа, вѣтроветѣ и твърдо устоява сухостта. Туфата попива водата и влагата като гжба и бавно я изпуска. Нашиятъ карамфилъ външно много прилича на алпийския *Dianthus glacialis* фиг. 1, който следва топящитѣ алпийски снѣгове и ледове, само че нашиятъ карамфилъ образува по-голѣми туфи.

По-голѣмата частъ отъ високопланинскитѣ цвѣтя образуватъ такива туфи и така тѣ по-добре сж защитени срещу неблагоприятнитѣ условия. Такива расте-

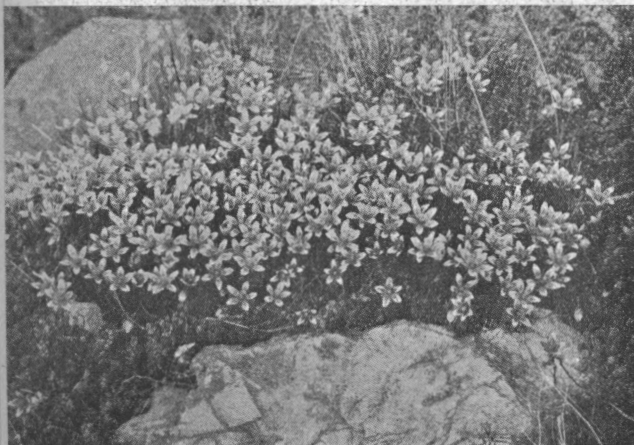
Фиг. 2

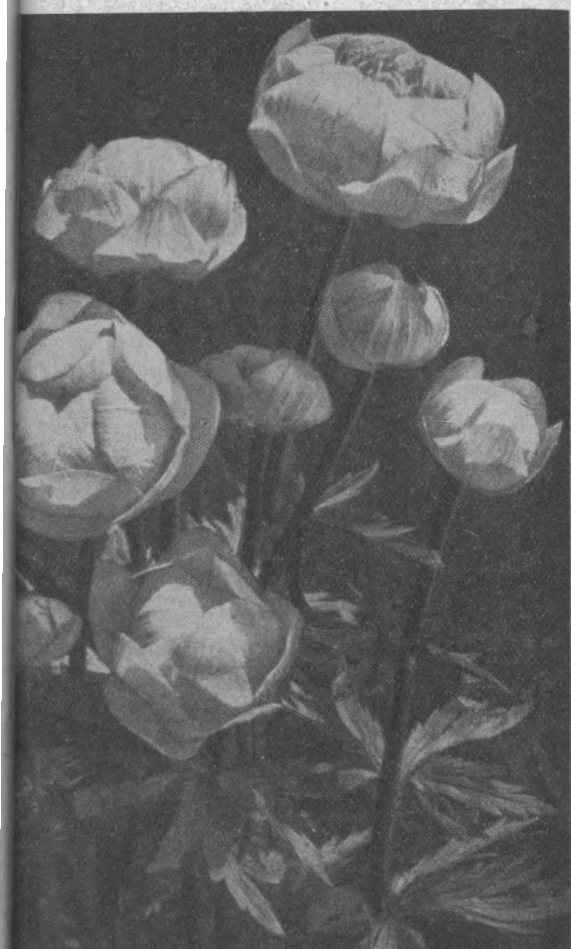
Долу фиг. 3

ния сж разнитѣ видове каменоломки, каквато е *Saxifraga bryoides* (фиг. 3), тя образува туфи съ свѣтло-жълта багра по каменливитѣ мѣста въ висопланинския поясъ на Рила, Пиринѣ, и Централния Балканѣ. А въ края на пролѣтъта и презъ лѣтото по сухитѣ варовити скали на Родопитѣ (по Червената стена и Мурсалица), Пиринѣ и Алиботушѣ цвѣти и образува желти петна по скалитѣ нашенската каменоломка — *Sax. Ferdinandi Coburgi*. Не по-малка украса сж и туфитѣ на оклопа (*Androsace*) фиг. 2 за варовититѣ скали на високитѣ ни планини съ бледо-

розовитѣ си цвѣтчета.

Изъ влажнитѣ каменливи и скални поляни и въ търнищата на Витоша и другитѣ ни планини расте планинския божуръ — Витошкото ладе (фиг. 4) *Trollius europ.* Съ голѣмитѣ си желти цвѣтове той краси високитѣ поляни и привлича не само насѣкомитѣ, но и хората. За жалостъ това хубаво високопланинско цвѣте много на рѣдко се срѣща изъ Витоша. То крие защитата въ себе си, сокътъ му е отровенъ, но човѣкътъ отъ нищо не се бои. Красятъ се високо планинскитѣ ливади на Витоша и другитѣ ни планини отъ огнено червенитѣ, голѣми цвѣтове на невѣна, омайничето — *Geum coccineum*; а единъ неговъ събратъ *Geum bulgaricum*, само че съ желти цвѣтове и декоративни листа краси скалнитѣ поляни на Рила и никжде другаде по свѣта. Торфищата и мочурливитѣ ливади край езерата на Рила, се разхубавяватъ и отъ друго нѣжно цвѣте, което е чадо на най-високата ни планина. Това е божествената иглика — *Primula Deorum*, фиг. 7 която образува цѣли ковори съ тъмно виолетовитѣ си цвѣтове. А колко сж ненагледни тъмно синитѣ килими на тинтявата

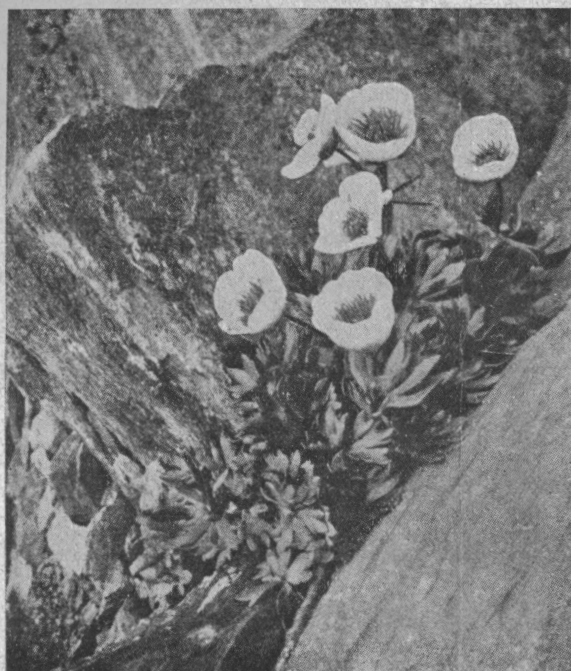

Фиг. 4 Долу фиг. 6

Фиг. 5 Долу фиг. 7

Ледниково лютиче (отъ Алпитъ)

Gentiana verna фиг. 6 по Витош. плато, които за жалост много намаляха. Изъ стръмнитъ каменливи поляни, най-често срѣдъ смриковитъ храсти на Витоша и другитъ планини, се мѣдри ведрицата, кандилката съ увисналитъ си златожълти цвѣтове. Това рѣдко цвѣте расте само по нашитъ високи планини. Най-красивото нашенско планинско растение е *Haberlea rhodop.*, фиг. 5 чийто слава е минала далечъ границитъ на нашето отечество и се отглежда въ много градини на западъ. Това растение е едно голѣмо украшение съ бледо виолетовитъ си цвѣтове за скалитъ на Срѣднитъ Родопи и на Централния Балканъ. То слиза, обаче, и пониско, дори до гр. Ловечъ. Да не говоримъ за царицата на алпийскитъ ни цвѣта — балканската звезда — еделвейсъ, украсата на варовититъ скали на Пиринъ и Централния Балканъ. Това растение е добре известно на всѣки туристъ.

Високопланинскитъ растения трѣбва да се пазятъ. Тѣ сж не само красотата на нашитъ високи планини, тѣ сж важни и въ научно отношение; а ония растения,

които образуватъ туфи, задържатъ влагата и не позволяватъ скалнитъ поляни да се обръщатъ въ пустинни мѣста. Особено трѣбва да се пазятъ ендемититъ, тѣзи които иматъ за отечество само България; тѣ изчезнатъ ли веднажъ, загиватъ вече завинаги.

Туриститъ могатъ да бждатъ стражъ на рѣдкитъ ни и красиви растения, както и на всичко хубаво и полезно, което крие родната ни природа.

Българскитъ туристи образуватъ организация, която не само че е народна, групира и обединява всички младежи и възрастни, но е пропита съ социални принципи — грижи се да създаде за българското общество по-добри бждни дни, като залесява еднообразнитъ пустинни хълмове, строи пѣтища и хижи изъ планинитъ и спомага за тѣхното изучаване.

Туристическитъ организации разхубавяватъ България и ние твърдо вѣрваме, че туриститъ, като се опратъ на закона за защита на родната ни природа ще намѣрятъ срѣдства да се спре опустошението на хубавитъ и рѣдкитъ ни растения, особено на ония, които сж ендемити.

ПАЗАРЪ-ДЕРЕ

отъ СТ. ПОПОВЪ

Не е връхъ и не е планина, а планинска долина — символъ на нашето нещастие въ планината.

Днитѣ на Великдена 1931 г. искахме да използваме за едно преминаване съски отъ долината на Бистрица надъ Дупница презъ високата долина на Пазаръ дере и Дамга въ хижата Скакавица.

Като че ли никой не може да се похвали съ това дѣло и ние искахме да бждемъ първитѣ.

Дупнишкиятъ хотелъ напуснахме следъ полунощъ и тежко натоварени поехме пѣтя за Бистрица, клатени отъ сутрешния вѣтръ. Бѣ тъмно и Рида ни се струваше като тъмна маса, царство на неизвестното, предъ което като бѣли петна се люшкаха разцвѣтѣлитѣ се дървета въ долината.

Отъ Бистрица тръгнахме на разсѣване и — следъ изкачване на стрѣмната пѣтека до входа на долината — се изправихме предъ снѣжнитѣ върхове въ нейното дѣно, които въ нѣкаква неосветена синкавина си шепнѣха нерабрани за

насъ слова.

Споредъ указанията на селянитѣ до Пазаръ дере имало 4 часа. Ние смѣтахме шестъ и мислѣхме, че къмъ 3 ч. сл. пл. ще бждемъ на Дамга, за да се спуснемъ въ хижата.

Мислѣхме, но . . . стана другояче.

Защото до Пазаръ дере не сж 4 часа, даже и лѣтно време, а още по-малко сега, когато носѣхме и скитѣ на гърба си. И защото не винаги времето е това, въ което овчаритѣ слизатъ съ овцитѣ си. И защото най-после ние сбъркахме още въ началото пѣтя и взехме излишно въ лѣво, което само ни позволи да изгледаме долината до нейното дѣно, изглеждащо безкрайно.

Отъ една кошара гледахме снѣжнитѣ чела на Поличитѣ, които се издигаха неизмѣримо високи и стрѣмни като ледени стѣни. Скоро ги обвиха мъгли и повече не ги видѣхме.

Напредвахме по тѣсната пѣтека въ гората и скоро се отзовахме предъ камъни и тѣсни, скалисти брѣгове на рѣ-

ката. Погръбно вървяхме по лъвия бръг — истинската пътека вървела отсреща.

И сега започнахме едно катерене въ снегъ, съ ски на гърба, което ни отне близо цѣль часъ. Най-после излѣзохме въ по-обширна и равна долина, въ която имаше вече снегъ и можехме да сложимъ скитѣ.

Всичкото време ни мамѣха нѣкакви стѣпки, изглежда на нѣкого, който самъ не е знаелъ пътя. Но скоро и тѣ престанаха и ние трѣбваше безъ посока да напредваме по самата покрита рѣка нагоре.

Теренътъ се промѣни и стана стръменъ. Едва можехме вече да вървиме съ скитѣ нагоре и трѣбваше да прилагаме стѣдбитѣ — най-уморителната ски-техника.

Спрѣхме до единъ водопадъ въ сне-

га, който тука бѣ дълбокъ, за да обѣдваме. Падна тежка мъгла, която забули всичко.

Когато поискахме да продължимъ нагоре — трѣбваше да бързаеме, защото стана много студено — се оказа, че сме предъ една стѣна, по която не можехме да минемъ съ скитѣ си при никакви техника, сили и способности. Поради мъглата не можехме да виждаме нищо наоколо си — нито въ лѣво или дѣсно, отпредъ или отзадъ, горе или долу: бѣхме въ нѣкакво сиво пространство, потънали като че въ снегъ, вънъ отъ който не различавахме нищо.

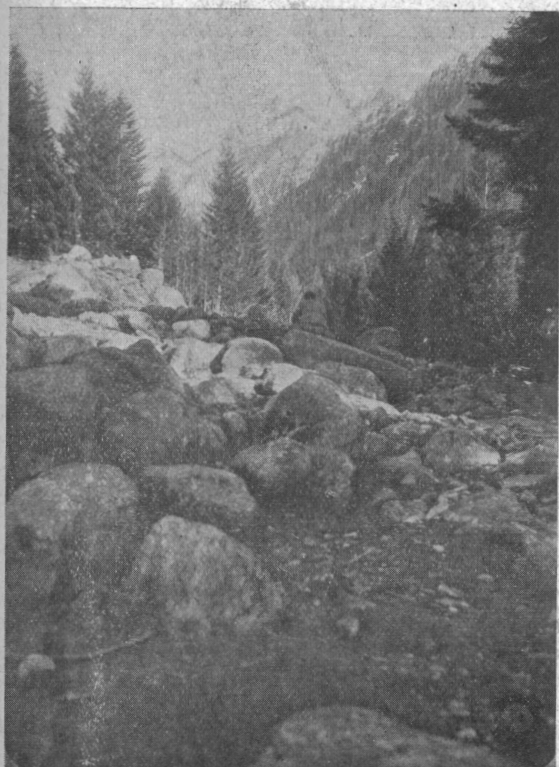
Завалѣ снегъ и задуха силенъ вѣтръ. Надушвахме началото на буря.

Часътъ бѣ вече три. Ние не бѣхме излѣзли още отъ зоната на горитѣ, значи въ най-добрия случай бѣхме на височина 1700 м. До върха Дамга имаше следователно още минимумъ 1000 метра, което при тѣзи обстоятелства правеше ходъ най-малко отъ 5 часа, или на върха не можехме да бѣдемъ въ никой случай по-рано отъ 8 часа, дълго следъ като нощта е припаднала надъ планината. За хижата да не говоримъ — не се знаеше дали въобще ще я намѣримъ въ нощта. Ако обстоятелствата се влошеха или станеше минималното нещастие, даже и счупването на една ска, бѣше ни ясно какво ни чакаше.

Предъ измъченото ни съзнание се представяха разни картини на неочаквано чудотворство, за да се измъкнемъ отъ дупката, въ която бѣхме попаднали. Но усиливащиятъ се вѣтръ и брулещиятъ въ лицето снегъ ни еръщаха скоро къмъ неумолимата действителностъ и подсказваха какво трѣбва да се прави. Имаше едно единствено разрешение при тѣзи обстоятелства и никакво друго, около което напраздно се суетехме: назадъ!

И противъ волята си, безъ желание, ние го вземахме въ убеждението, че то бѣ неизбежно и че съдбата ни не желае да се промѣни.

Надолу скоро се отскубнахме отъ бѣлата примка и намѣрихме нашитѣ следи въ долината, отъ кѣдето достигнахме

Долината на Бистрица

Сн. Ст. Поповъ

гората, мъкнейки се съ с тежкото чувство за несполука.

За първи път съ приятеля Радевъ преживѣхме връщане въ планината, което ни се налагаше съ една сила, на която можехме да противопоставимъ само безумие и което връщане не можеше да се избѣгне даже и да бѣхме заложили живота си. Това разбрахме особено ясно, когато следъ една година — слизайки отъ Калининъ връхъ — пътѣтъ ни водѣше презъ Тиха Бистрица надолу.

Азъ вървѣхъ съ напрегнато внимание за да установя кѣде точно сме се върнали и защо и дали връщането не е било излишно уплашване.

Дълго трѣбваше да се втречвамъ обаче за да отгатна мѣстото на несполуката.

Тиха Бистрица е широка тераса подъ Пазаръ-дере, кѣдето рѣката действително не се чува поради равния наклонъ. Но веднага следъ това, като се промъкне презъ мочуритѣ, водата се спуска стрѣмно между камъни и скали къмъ втората си тераса. На това мѣсто пѣтеката се издига високо на лѣвия брѣгъ надъ скалитѣ и после непрекъснато дър-

жи надъ рѣката, за да се спусне после въ серпантини въ гората.

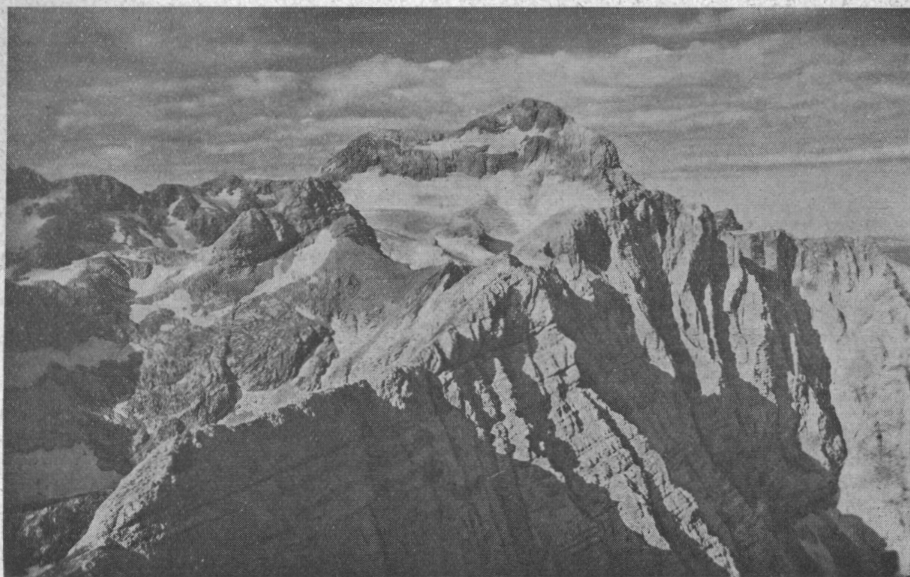
Точно на това мѣсто щѣше да бѣде нашата катастрофа. Пѣтеката ние сме изгубили още предъ първата тераса и когато е трѣбвало да се изкачваме къмъ самата Тиха Бистрица, сме се залостили въ ущелието на рѣката, което никога не можехме да изкачимъ съ скитѣ.

Нашето нещастие обаче, тогава не свърши съ връщането. Върху развалено-то настроение се прибави и подигравката на планината.

Когато достигаме края на долината надъ селото Бистрица и се обърнахме да изгледаме за прощаване планината, видѣхме жестоката ирония на нейната пролѣтъ: облацитѣ се вдигаха отъ снѣжнитѣ върхове и последнитѣ отново заблѣстѣха въ снѣжния си разкошъ, още по царствени и още по непрестѣпни, отблѣснали леко нашето нападение.

Следъ тази подигравка ние нѣмахме настроение даже и да гледаме искрещото пролѣтно небе, на което една следъ друга заблѣстяваха звездитѣ.

Така Пазаръ-дере стана символа на нашето нещастие въ планината.

Върхъ Триглавъ, по случай устройвания излетъ отъ Съюза до Словенскитѣ Алпи

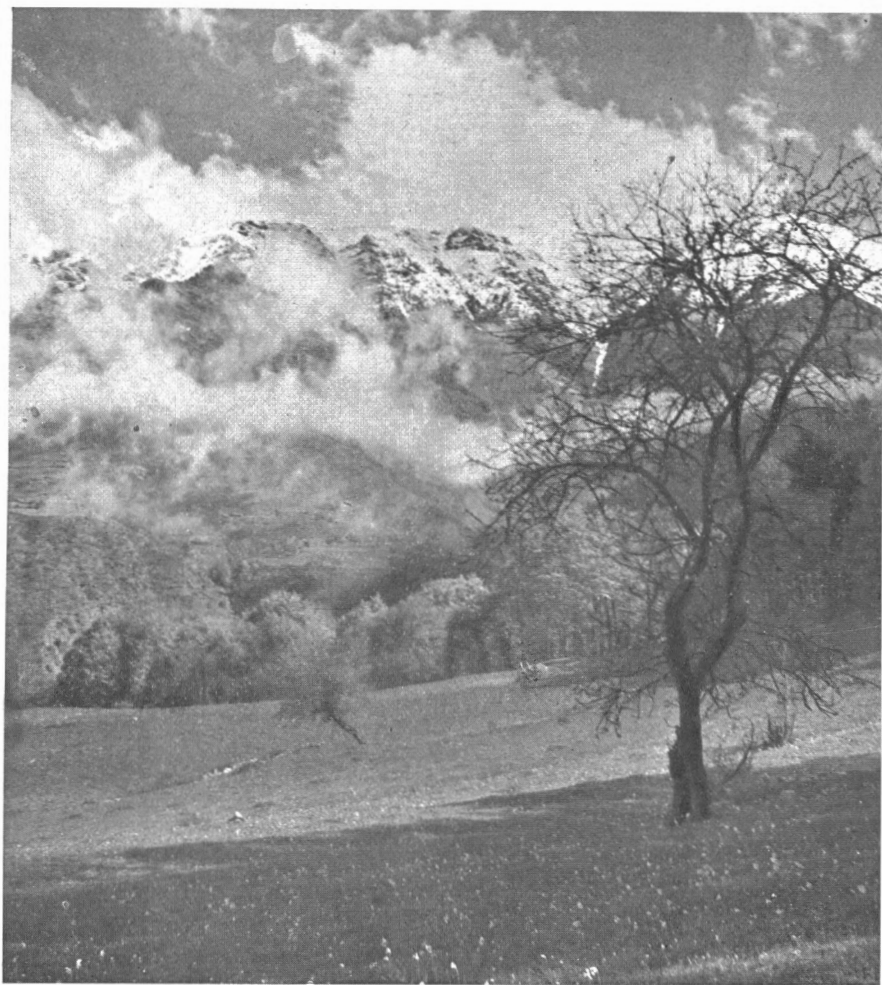

Цѣли 41 години ни дѣлятъ отъ оня бележитъ день за българския туризъмъ, отъ деня, когато видниятъ писателъ Алеко Константиновъ, дълбоко почувствувалъ хубоститѣ на българската природа, нададе мощенъ зовъ къмъ всички, които биха желали да напуснатъ прашния градъ и да потърсятъ душевенъ покой и чисто наслаждение въ дивата прелесть и пораждащото величие на нашата чудна природа. И знаейки, че такова едно начинание, за да живѣе и крепне срѣдъ нашата действителностъ, трѣбва да получи своето кръщение непосредствено отъ источника си — отъ природата, той кани въ своята Покана всички, които иматъ здрави крака и бодъръ духъ, да се отзоватъ на голѣмия връхъ на Витоша — Черни връхъ, където ще си дадатъ тържествена дума за бъда дейностъ въ полето на туризма.

Трѣбваше пакъ Алеко да посочи на българската природа, която по хубоститѣ си може да се сравни съ швейцарската. Неговиятъ подлистникъ „Какво? Швейцария ли?“ — описание на първата екскурзия следъ основаване на Д-вото до Погановския манастиръ, сгушенъ въ подножието на живописното Ждрело — пролома на буйно шумящата и пенлива Ерма, притисната отъ високи скали, чиито върхове високо се открояватъ въ синьото небе, е дивенъ перлъ въ нашата литература, химнъ на нашата природа. Не напразно Пенчо Славейковъ казва: „Картинитѣ на българската природа, въ Алековитѣ очерки, сж едва ли не най-хубавитѣ поетически картини въ досегашната българска литература“.

Алеко е чувствувалъ колко много трѣбва да се работи, за да проникнатъ лъжитѣ на нашето дѣло навсѣкжде, той е чувствувалъ, колко много трѣбва да се строи, за да не живѣемъ и умремъ „като сжщи чужденци“ въ тази страна. И той казва: „Българино, пожелай ми животъ и здраве, за да имамъ възможностъ, да вдигна завесата, която раздѣля градския животъ отъ омайнитѣ прелести на нашата дивна природа и ти ще се влюбишъ въ тази природа, както никой юноша, никоя не е любилъ“. Напразенъ зовъ. Той нѣма възможностъ да работи за дѣлото, което бѣше взелъ присърдце. Жертва на нашия политически животъ стана той. Но неговитѣ усилия не отидоха напразно, не се остави да замре това хубаво начинание. То живѣе, крепне и обгръща все повече и повече сподвижници.

Ежегодното чествуване паметта на Алеко въ деня на неговата смъртъ и традиционния излетъ въ деня на Св. Богородица до Черни връхъ, сж нетленната връзка между родоначалника и дѣлото. Голѣмиятъ ръстъ на последното и скжпопазения образъ за писателя сж живия паметникъ, който туриститѣ издигнаха на голѣмия човѣкъ и писателъ.

Пролѣтъ въ планината

Снимка Н. Божиновъ

ОСОГОВО

отъ АС. ИКОНОВЪ

Между интереснитъ излетни обекти, които биха могли да привличатъ посетители на нашитъ планини, е и Осоговската планина.

Поради естественото си странично положение, което заема Осогово въ границитъ на днешна България, поради близостта си съ граничната зона, днесъ Осогово, въпрѣки своята привлѣкателностъ, е малко посещавана.

А това не би трѣбвало да бѣде така, поне за организиранигъ български туристи.

Ако Рила, съ своята величавостъ, ако Пиринъ, съ своитъ многобройни алпийски езера и страхотностъ, ако Витоша, огнището на българския туризъмъ, ако Балканътъ съ споменитъ за националното възраждане, ако Родопитъ съ своитъ вѣковни гори — представляватъ интересъ за българския туристъ, китната Осогово, издигната като вѣренъ стражъ надъ хубавото Кюстендилско поле, не може да отстѣпи предъ своитъ събратя по своята красота и привлѣкателностъ.

Осогово, по гърба на която минава частъ отъ самата граница съ западната ни съседка, представлява добъръ теренъ, откриващъ много възможности, отъ които любопитното око на туриста, обичащъ до безграничностъ своята родина, свободно може да хвърли погледъ надъ планини и поля — отсамъ границата — въ свободното българско царство и отатѣкъ — въ Македония.

Гладко закрѣгленитъ форми, въ голѣмата си частъ обраснали съ свежи букаци, които правятъ така лекъ въздуха;

великолѣпнитъ ѝ поляни, покрити съ красивитъ планински цвѣтя; лекия теренъ, твърде удобенъ за силитъ на всички нейни посетители; а зиме, покрита съ снѣгъ, съ многобройнитъ си малки и голѣми ски-плацове, и, кокетната, незамѣнима по своята вътрешна уредба хижа, сгушена всрѣдъ китнитъ дебри, свързана съ удобенъ пѣть и телефонъ съ Кюстендилъ, — трѣбва да бѣдатъ признаци, като едни отъ голѣмитъ ѝ преимущества, които Осогово предлага на своитъ гости.

Лекото възкачване отъ Кюстендилъ къмъ планината, по криволичещия пѣть до хижата (1.640 м. надъ мор. равнище), наистина дава възможностъ на посетителя да отбележи нейнага красота. Удобниятъ пѣть, по който върви излетника, незабелязано го въвежда въ самото сърдце на Осогово — до нейната хижа.

Отъ хижата, едновременно излети, които могатъ да се направятъ изъ самата планина, даватъ разнообразието, което допълня първоначалнитъ впечатления.

Непосрѣдствено надъ хижата — 30 минути възкачване, ето Кюнека (2.050 м.) — представляващъ единъ куполообразенъ връхъ, отъ който се откриватъ въ близостъ разклоненията на планината, спускащи се къмъ р. Струма — къмъ Кюстендилското поле. Още два-три часа пѣть, въ бавно, но приятно пѣтуване, презъ Бегъ-бунаръ, Църни-камъкъ, Шапка — незабелязано предъ погледа на заморения пѣтникъ се изпрѣчватъ на хоризонта българския и сръбски погранични постове на върха Руенъ (2.250 м.) —

Долината на Бистрица и
вр. Ташъ тепе

първенеца на Осогово, представляващ отъ себе си едно плато, обрасло съ трева, изъ която едва презъ м. юлий—августъ се показватъ тукъ-тамъ първитъ цвѣтенца.

Често забулванъ въ мъгли, каточели отъ срамъ и мъжа, че точно презъ неговото чело, минава черна граница, която раздѣля неговитъ вѣковни поселници—еднокръвни братя.

Руенъ, рѣдко посещаванъ отъ българскитъ туристи, наистина представлява единъ интересенъ връхъ отъ редицата наши високи върхове. Панорамата, която се открива отъ Руенъ, е така разнообразна, която рѣдко би могла да се види другаде. Да хвърлишъ воленъ погледъ къмъ свободна България и поробена Македония въ пълна ширина, и неволно сърдцето на туриста се свива отъ страшна мъжа за жестоката игра на съдбата, за несбъжднати национални идеали. Единъ просторенъ миръ отъ планини и върхове — на изтокъ: Рила, Верила, Витоша, Стара-планина; на северъ: Руенъ и Парамунъ, Стрешеритъ, Църноокъ и Патарица; на западъ — въ синевината бѣлосиѣжния Шаръ и Скопска черна-гора; на югъ — Калиманскитъ възвишения, Плачковица, Голакъ, Малешевията, Бѣласица съ Пиринъ и Али бугушъ и тѣхнитъ безбройни предпланини, — всички пазещи въ себе си тайнитъ на героичнитъ борби на племето ни.

А ето долу бистроструйна Струма и тѣжна Брегалница, съ своитъ плодородни полета и селища, бързо носятъ водитъ си къмъ топлия Егей. Устата на зрителя онѣмява! Тежка мъжа гнети сърдце и душа, и на Руенъ, този вѣренъ стражъ и съединителъ на свободни и поробени братя, всѣки мълкомъ дава обетъ, че споменътъ за него винаги ще му напомня дълга къмъ Родъ и Родина.

На връщане къмъ хижага, бодростта е пакъ налице, защото вѣрата, която вдъхва Руенъ чрезъ спомена, който навѣва, е, че ще дойде день, когато българскиятъ туристъ свободно, волно ще сбхои цѣлия този планински миръ.

Осогово, съ своя първенецъ ви чака!

ЗАВЛАДЯВАНЕТО НА МАТЕРХОРНЪ

През 1863 г. се появи за пръв път планинарското списание *Alpine Journal*, органът на английския алпийски клуб. Още в предговора към първия брой редакторът му, констатирайки, че вече почти всички алпийски върхове били превъзможнати, заключава: „Остава ни, обаче, Матерхорнъ, който всъкога ще ни привлича въ швейцарските Алпи и който за вѣчни времена ще си остане непобедимъ“.

Тия думи, изглежда, сѣ подеиствували като позивъ къмъ английскитѣ планинари, защото още сѣщата година се започва една сѣщинска обсада на упорито отбраняващата се крепостъ Матерхорнъ. Отъ всички страни, и то предимно англичани, настѣпвали по гладкитѣ стени на гиганта, обаче, никому той не направилъ тая честъ да подаде ръката си, за да стѣпи на неговитѣ плещи, като стоически понасялъ болкитѣ на раздиращитѣ го остри пикели, куки и котки.

Чарътъ, който тоя връхъ притежава трѣбва да е много силенъ, защото впечатленията, които той оставя въ всѣки зритель сѣ незабравими и толкова трайни, колкото е и живота му.

Масивътъ Матерхорнъ се намира на самата граница между Швейцария и Италия. Италианцитѣ обикновено го наричатъ Монте Червино. Първитѣ опити за изкачването му датиратъ отъ 1853 г. и сѣ били извършвани отъ единъ мѣстенъ човѣкъ на име Жанъ Антоанъ Карелъ отъ Брьой, по народностъ италианецъ, единъ амбициозенъ човѣкъ, сѣ демонична душа, подобна тая на сънародника му Паганини. Карелъ, или както го наричали още мѣстнитѣ хора „Берсайлйерътъ“ е билъ по професия ловецъ на диви кози и се занимавалъ само отъ любопитство като водачъ на туристи. Постепенно, обаче, се увлѣкълъ въ планинарството и специално по Матерхорнъ дотолкова, че изкачването на върха се е превърнало въ целъ на живота му.

Опитали се и други прочути на времето си алпинисти и учени сѣ превъзможването на върха, между които е билъ и

професоръ Тиндалъ (известенъ сѣ своитѣ трудове върху планинския магнетизъмъ) — но все безуспѣшно. Въ 1860 г., обаче, пристигналъ въ долината Турнаншъ единъ англичанинъ, на име Едуардъ Уймпъръ, по занаятие рѣзбаръ и гравьоръ на клишета, който идвалъ да дири сюжети за изгледѣ за едно английско списание. Той не е билъ алпинистъ и не е ималъ намѣрение да се катери по върховетѣ, още по-малко на Матерхорнъ, както той самъ въ своята книга *Scrambles* признава. Уймпъръ е принадлежалъ, навѣрно, на нѣкое семейство отъ фантастически мечтатели, тъй като и неговиятъ братъ е нѣмалъ друга целъ въ живота си, освенъ да преживѣва и описва опасноститѣ на моретата. Това, което е привличало Уймпѣра въ планината не сѣ били естетическитѣ наслади, а самата опасностъ въ планината. Удоволствието отъ изкачването пръвъ на нѣкой връхъ, желанието да се направи невъзможното възможно и едно болно честолюбие сѣ били едничкитѣ двигатели на тая чудновата, саможива душа.

Жанъ Ан. Карелъ

През 1861 г. Уймъръ пристигнал пакъ въ Брой, тоя пътъ вече съ намѣрение да завладѣе върховетъ Вайсхорнъ и Матерхорнъ. Едва що дошълъ, обаче, узнава, че Вайсхорнъ преди нѣколко дни е билъ превзетъ отъ проф. Тиндалъ, който ималъ намѣрение да се изкачи и на Матерхорнъ. Това, навѣрно, силно амбицирало Уймъръ да побърза съ реализирането на своя планъ, за да изпревари първия. Отъ тоя моментъ името на Уймъръ почнало да се носи по цѣла Европа и Америка. Отъ тукъ започва неговата „кариера“.

Първата задача на Уймъръ била да се намѣри добъръ водачъ. Като таквъ отъ всички единодушно му е билъ посоченъ единъ единственъ: Карелъ. Жанъ Антоанъ Карелъ трѣбва да е направилъ добро впечатление на Уймъръ; чеговото здраво тѣлосложение и предизвикателния погледъ му се харесали и той веднага направилъ предложение на Карела да предприематъ изкачването. Карелъ също се съгласилъ веднага, настоявалъ, обаче, да взематъ още единъ съ себе си, безъ когото не искалъ да тръгне. Последниятъ пъкъ не се харесалъ на англичанина и преговоритъ били прекъснати. Отъ тоя моментъ започва тайната борба между Уймъръ и Карелъ, достигаща понѣкога до лукавство, плитка хитростъ, а даже комедия, която — за голѣмо съжаление — свърши доста трагично. Карелъ се опиталъ да изпревари и изиграе за првъ пътъ Уймъръ, като тръгналъ самъ. Въ продължение на нѣколко години Уймъръ се се опиталъ 6 пъти, все съ различни поводи, да превъзмогне върха, но щастieto не му се усмихнало. Каточели хиляди невидими ръце на гиганта хвърляли градъ отъ камъни по главитъ на доближаващитъ го смѣлчаци. Уймъръ, обаче, ненавиждалъ тия опасности, той станалъ най-прочутата и популярна фигура въ цѣлата долина. Легенди почнали да се свързватъ съ името му, всички се страхували отъ него, считали го за лудъ и никой не е смѣлъ да се движи съ него. Тогава се е случило това, което до тогава се е считало за невъзможно: Уймъръ тръгналъ за върха безъ во-

дачъ!

Въ своето усамотение, свитъ въ своята малка палатка и въ човалъ за спане на 4.000 м. височина, Уймъръ е преживявалъ настроения, чиито описания се считатъ за едни отъ най-хубавитъ, каквито алпийската литература въобще притежава. Ето единъ псаяжъ отъ тия му описания:

... „Слънцето залъзваше и неговитъ розови лъчи, смѣсени съ синевината на ледниците разпространяваха въ околността една лека виолетова омара до където окото виждаше. Долинитъ бѣха потънали въ пурпурния жаръ, докато върховетъ свѣтѣха въ свѣрхестественъ блѣсъкъ. И когато, сѣдналъ предъ входа на палатката, наблюдавахъ настѣпването на смрачаването и постепенно около менъ се затъмняваше — земята се изгубваше отъ погледа ми и ми се струваше, че е неземна, нематериална, божествена... Алпийска нощъ! Абсолютна тишина, тъмнина и покой... Свѣтътъ бѣше мъртавъ, а азъ бѣхъ нейния единственъ обитател“.

При едно отъ тия самотни изкачвания, все въ политъ на Матерхорнъ и дирекйки най-уязвимитъ мѣста за възлаза, Уймъръ се подхлъзналъ и падналъ отъ една височина отъ 100 метра върху едно сѣжно поле, пребрѣщайки се петъ-шестъ пъти въ въздуха и удряйки си главата ту въ ледъ, ту въ скали, като едва се задържалъ на три-четири метра отъ ръба на една тристаметрова ледникова пропастъ. Окървавенъ, съ повече отъ двайсетъ рани по цѣлото тѣло, той падналъ въ несвестъ и доста дълго време лежалъ

докато дошъл на себе си. Налагайки съ сиѣгъ дълбокитѣ рани по главата си, съ последни сили и свѣрхчовѣшка воля се добралъ въ късна нощъ въ Брьой.

Следъ седемь-осемь дни здравето му се възстановило дотолкова, че е можелъ вече да се движи, и понеже Карелъ се пакъ съгласилъ да го придружава — предприели едно ново настѣпление къмъ върха. Силна сиѣжна виелица, обаче, ги заставила да се върнатъ. На следния день, за голѣмо очудване на Уймпѣра, вмѣсто Карелъ на вратата му изтропало едно малко, гърбаво човѣче, което идвало по порѣжа на Карелъ, за да му каже, че той заедно съ други водачи сѣ заминали нанѣкъде ще презъ нощта, за да ловятъ лалугери! . . . Уймпѣръ се възмутилъ извънредно много на тая игра, обаче скрилъ своето смущение и предложилъ на гърбавото човѣче да го придружи въ планината, като носачъ на палатката му. Търпеливото джудже — той е билъ Мейне — възприело тая фаягастична идея, макаръ че никога не бѣ стѣпвало дотогава въ планината.

Когато двамата се върнали въ Брьой потърсили пакъ Карелъ, надѣвайки се, че ще да се е наситилъ вече на своя „ловъ на лалугери“. За голѣмо удивление, тѣ узнали, че въ сѣщностъ Карелъ е билъ ангажиранъ отъ Тиндалъ за предстоящото му изкачване на Матерхорнъ. Съ голѣмо нетърпение, подобно на „безумно влюбенъ, очакващъ възлюблената си“, както самъ се изразява Уймпѣръ, по-

следниятъ е изчакалъ връщането на експедицията, отъ която за негова голѣма радостъ узналъ, че трѣбвало да се върнатъ, неизвестно и до днесъ по кои причини. Самъ Тиндалъ му билъ казалъ, че върхътъ е непристѣпенъ и че се отказвалъ завинаги отъ неговото по-нататъшно атакуване, като още сѣщата вечеръ си отпѣтувалъ.

Уймпѣръ, обаче, не е билъ на сѣщото мнение и презъ сѣдбоносната 1865 г. пристигналъ пакъ въ Брьой. Той подирилъ веднага Карелъ, но не го заварилъ у дома. Казали му, че още предниятъ день, заедно съ трима другари, трѣгналъ на своя смѣтка за върха. Уймпѣръ не се е отчаялъ отъ това, защото е билъ убеденъ, че, поради неблагоприятното време, нѣмало да постигнатъ нищо. Групата действително се върнала безъ резултатъ и Уймпѣръ се опиталъ да спечели Карела за единъ новъ планъ, като още сѣщата нощъ да опитатъ изкачването на върха не отъ италианска страна, а отъ къмъ източната, т. е. откъмъ ледника Теодюль. Карелъ не се съгласилъ на това, като настоявалъ изкачването да стане непременно откъмъ италианска страна. Съ свѣрхчовѣшко търпение Уймпѣръ се подчинилъ на волята на упорития италианецъ, като само му взелъ обещанието, че ако не успѣятъ да изкачатъ върха отъ италианска страна, да се опитатъ откъмъ източната — швейцарската, т. е. отъ Церматъ. Договорътъ билъ сключенъ и Уймпѣръ се разплатилъ и освободилъ другитѣ си водачи. Презъ деня, обаче, той срещналъ двамата братя Карелъ съ единъ чужденецъ, носящи нѣкакви барометри и други научни апарати. Уймпѣръ напомнилъ на Карелъ да го чака въ Брьой, откъдето сѣщата нощъ щѣли да потеглятъ за върха. Карелъ отговорилъ, че можелъ да отдѣли само два дни за тоя туръ, понеже се билъ ангажиралъ да води една почтена фамилия въ долината Аоста.

На следния день на Уймпѣръ разправили най-голѣмата новина, че двамата братя Карелъ щѣли да водятъ една голѣма компания италианци, между които били и известнитѣ алпинисти Селла и

Джиордано, за окончателното изкачване на Матерхорнъ. Уймпъръ едва ли не падналь отъ тая последна проява на лувство отъ страна Берсайлъера. „Какво да се прави?“, пише той; „азъ се прибрахъ въ стаята си, успокоихъ се съ една пура и почнахъ пакъ да се ровя изъ картитъ и плановетъ, разсъждавайки какъ би могълъ да изпреваря италианцитъ. Тъ сж си взели едно муле съ провизии. Това е една точка, която е въ моя полза, защото докато не ги изядатъ — нѣма да тръгнатъ за върха. Докато водачитъ разследватъ пѣтя сж необходими най-малко два дни. Отворихъ прозореца; върхътъ е обитъ въ мъгла, още една точка въ моя полза. Ще сж необходими най-малко седемъ дни до завръщането имъ въ Брьой, изчислихъ азъ и решихъ да тръгна едновременно съ тѣхъ, но отъ източната страна, откъмъ Церматъ“.

Пристигналь въ Церматъ, Уймпъръ подириль водачи и носачи, но не намѣриль веднага такива. Случайно срещналь сънародника си Францисъ Джгласъ, съ младия водачъ Петеръ Таугвалдеръ, които искали да отидатъ изпървомъ само до глетчера Теодюль. Уймпъръ ги спечелиль за своя планъ да го придружатъ до Матерхорнъ. Трѣбвало, обаче, да намѣрятъ още единъ водачъ. За такъвъ избрали прочутия Церматски водачъ Михелъ Кроцъ. Сжщиятъ, обаче, е билъ ангажиранъ отъ английския пасторъ Чарльсъ Хъдсонъ за едно опитно изкачване на Матерхорнъ. Съ Хъдсонъ пѣкъ пѣтуваль единъ младъ, 19-годишенъ англичанинъ на име Хядоу. Уймпъръ твърди, че Хъдсонъ го е билъ увѣриль, че Хядоу се билъ наскоро изкачилъ на Монъ Бланъ за извънредно кратко време и поради това нѣмало основание да му се откаже да участвува въ тѣхната експедиция до Матерхорнъ.

На 13 юлий 1865 г. осемъ души потеглили отъ Церматъ, за да изкачатъ върха Матерхорнъ отъ източната страна, отъ страната, отъ която върхътъ се смѣташе до тогава за абсолютно неуязвимъ. Обаче, всички се подчинили безусловно на авторитета на Уймпѣра, който

и единичкъ поелъ отговорността за изхода на експедицията. Водачи били Кроцъ и стариятъ Петеръ Таугвалдеръ, а носачи двата сина на Таугвалдера. Изкачването се извършило успѣшно. Източниятъ скатъ на върха се оказалъ много пролесенъ, отколкото се е предполагало. Мѣста, които отъ глетчера Фурка изглеждали непристъпни, се разкривали като удобни хребети и площадки, по които могло отчасти да се тича. Поради това вечерята при първия бивакъ минала при най-весело настроение и до късно презъ нощта околнитъ скали сж ехтяли отъ пѣсни и смѣхъ. На 15 юлий се разбрало вече явно, че върха ще се победи.

Кроцъ и Уймпъръ просто се надбѣгвали кой да стигне по-рано върха. Въ два часа безъ 15 минути свѣтътъ лежалъ подъ нозетъ имъ и гордиятъ Матерхорнъ бѣше победенъ. Въ това време италианцитъ лазели по гребена на единъ склонъ много ниско подъ върха и се виждали като малки черни точки. Уймпъръ и Кроцъ размахвали шапки, викали и къртили блокове. Тоя пѣтъ италианцитъ ги забелязали, спрѣли, обърнали се и ударили на бѣгъ. Следъ малко почнали слизането, което се оказало доста трудно.

При него се случва известната катастрофа, която Уймпъръ описва така:

„Михелъ Кроцъ си бѣше оставиль ледокопката на страна и се занимаваше съ господинъ Хядоу, като му намѣстваше краката единъ следъ другъ за по-голъма сигурностъ. Другъ човѣкъ презъ това време не се намираль въ движение. Кроцъ се обърна съ намѣрение да направи нѣколко стѣпки по-ниско. Въ тоя моментъ Хядоу се подхлъзна и пада цѣлия върху Кроцъ, поваляйки го. Чухъ какъ Кроцъ ужасенъ извика и полетя заедно съ Хядоу надолу. Въ следния моментъ бидоха повлѣчени отъ вѣжето Хъдсонъ и лордъ Джгласъ, които стояха близо единъ до другъ. Между тримата вѣжето не бѣше опънато. Кроцъ имаше добра позиция до една скала и можеше да задържи падащиятъ, ако бѣше забелѣзалъ опасността. Но той бѣ съвършено изненаданъ. При вика на Кроцъ

стариият Таугвалдеръ и азъ се хванахме здраво за скалитѣ и въжето помежду ни бѣше здраво опѣнато. Поради това въжето се скѣса между лордъ Джгласъ и Таугвалдеръ и ударътъ почувствувахме, като че да бѣхме единъ. Нарочно се впускамъ въ тия подробности, за да докажа, че позицията на повечето отъ насъ не бѣше лоша и мѣстото — не особено опасно. Самиятъ Хядоу се подхлъзна на съвършено добро мѣсто. Всичко това стана само за единъ мигъ.

Нѣколко секунди още виждахме нашитѣ нещастни спѣтници да летятъ по стрѣмината надолу, преобрѣщайки се нѣколко пѣти въ въздуха и удряйки се отъ скала въ скала, до като единъ по единъ се загубиха отъ очитѣ ни, въ една пропасть около 1.200 метра подъ насъ. . .

Почивайки си подъ скалистия гребень внезапно се яви високо въ въздуха една грамадна небесна джга, отначало почти безцвѣтна, но все по-ясно очертаваща се.

Ние се почти уплашихме, когато отъ дветѣ страни на джгата израстнаха два кръста, които всѣки моментъ ставаха все по-ясни. Съ очудване наблюдавахме това небесно явление, което ни се струваше като предвестникъ отъ нѣкакъв чуждъ свѣтъ. Ако Таугвалдерови не бѣха ги видѣли преди менъ — не щѣхъ да

повѣрвамъ на сѣтивата си. Тѣ бѣха твърдо убедени, че тия знаци бѣха въ връзка съ нещастната случка и гледаха като хипнотизирани. Това бѣше една колкото страшна, толкова и великолепно картина, която никога не ще забравя, но се радвахъ, когато последната се стопи постепенно въ леката мъгла, защото ни отвличаше вниманието“.

Следъ единъ ужасенъ бивакъ презъ нощта, на следния денъ жалкиятъ остатъкъ отъ групата се върнала въ Церматъ. Следъ нѣколко дни труповетѣ на пострадалитѣ (съ изключение тоя на лордъ Джгласъ, който никога не е билъ намѣренъ) били докарани отъ ледника подъ Матерхорнъ и заровени въ малкитѣ гробища на Церматъ. Тѣхнитѣ гробове и до днесъ сѣ предметъ на любопитство отъ страна на всички пребиващи курортисти и преминаващи туристи.

Шумътъ, който това изкачване на Матерхорнъ и нещастиятъ му край предизвикали на всѣкъде, билъ грамаденъ. Работата отишла и до сѣдъ, но сѣдътъ, следъ изслушване показанията на Уймпѣра, Таугвалдеритѣ и вецитѣ лица-алпинисти и водачи, освободилъ отъ отговорностъ, по недоказаностъ на обвиненията, и двамата.

Съ това кариерата на Уймпѣръ се свършила. Той изчезналъ отъ повърхността на свѣта за дълго време, за да се появи по-късно нѣкъде изъ Гренландия. Презъ 1911 г. той умрѣлъ на 71-годишна възраст въ пълна мизерия въ една английска лудница.

Самиятъ връхъ Матерхорнъ е трѣбвало въ течение на времето да отстъпи славата си на непристъпенъ връхъ. Днесъ по най-труднопроходимитѣ части сѣ поставени телени въжета и други улеснения, така че сѣщиятъ се счита вече за единъ срѣдно-мѣрно достъпенъ връхъ. Слави се само още съ високитѣ такси за „необходимитѣ“ по предписание на Швейцарски алпийски клубъ двама водачи и единъ носачъ на човѣкъ, чиято такса не е по-малка отъ петъ до шестъ хиляди лева.

Отъ нѣмски: инж. Х. Броксъ

ДУХЪТЪ НА ПЛАНИНАРСТВОТО

отъ Д-РЪ ИВАНЪ ПОПИВАНОВЪ

Онованията и смисълътъ на нашата дейность въ планинитѣ не могатъ да бждатъ нито конкретно дефинирани, нито пъкъ можемъ да мислимъ, че нѣкога ние ще смогнемъ да надникнемъ въ човѣшката душа до тамъ, че да изведемъ абсолютни закони, разкриващи разнообразнитѣ и сложни прояви на човѣшкия духъ.

Винаги ще има хора, чиято душа ще бжде по-сложна и по-богата отъ тази на тѣхнитѣ духовно най-близки хора, както всѣкога ще има и времена, когато човѣшкиятъ духъ ще се домогва до откровения и истини, които за голѣма часть отъ съвременницитѣ ще бждатъ непонятни и чужди.

Затова, всѣкога, всѣки ще съзерцава свѣта споредъ богатството и сложността на своята собствена душа и никога преживѣванията и огласянето къмъ свѣта на двама души нѣма да бждатъ еднакви. Всѣки ще носи въ себе си тревоги и трепети, които ще бждатъ само негови, колкото сродни, дори еднакви, да изглеждатъ тѣ съ тѣзи на неговитѣ близки. И нашитѣ малки планински общества идатъ да покажатъ, само, че има духовно сродство между хората, но — че никога една душа не ще може да заговори на друга като съ себе си.

Всѣки отъ насъ, въ планината, е самъ всрѣдъ общитѣ преживѣвания и радости: всѣки търси, въ сжщность, да намѣри въ одухотворения планински свѣтъ образа на своята собствена душа, а въ тайната, която крие планината — илюзията, че тамъ ще догони недостижимото и безсмъртното.

И тамъ, всрѣдъ планинитѣ, промѣняйки нашия погледъ за живота, възвръщайки се отново къмъ красивата вѣра на миналото, когато душата на вселената не бѣше отречена, ние — жертви, може би

на новъ анимизмъ и на нова романтика — насочваме нашия духъ, съ цената на едно трагично раздвоение, превъзможвайки материалистичното съзнание у насъ, къмъ прозрението на единъ свѣтъ, който ние виждаме задъ материализирания образъ на вселената.

И тамъ, кждето всичко днесъ е сведено до бездушнитѣ закони на материята, ние се мжчимъ да възкресимъ отново душата на всемира и да възвърнемъ на живота неговия истински смисълъ и очарование.

Мамени така отъ илюзията, че се насочваме къмъ свѣта на безкрайното, на вѣчното, на прекрасното, кждето ще намѣримъ удовлетворение на вѣчния куп — нежъ къмъ неизвестното — ние се насочваме къмъ планинитѣ, къмъ върховетѣ на земята, кждето животътъ се очиства и възкрѣсва, може би, предъ образа на една красива смъртъ.

Защото, наистина, животътъ, който е позналъ смъртъта всрѣдъ тайнитѣ на едно планинско царство — кждето животътъ и смъртъта сж винаги заедно — се осмисля и издига, надъ опошлената всѣкидневна проблематика до едно равнище, което позволява да се надникне тамъ, кждето кжсогледото и невежо око на другитѣ не може да надникне.

Затова ние — смирени поклонници на една планинска религия — търсимъ, чрезъ напряжението и изнемогата на духа въ планинитѣ, да проникнемъ въ тайнитѣ на оня свѣтъ, кждето духътъ, безпокоенъ и трѣпещъ, намира своето велико осществяване.

Така ние догонваме „нашата последна радостъ“, която е и „наше последно любопитство“.

ПЛАНИНАРСКА ОРГАНИЗАЦИЯ ЛИ Е Б. Т. С.?

отъ ПРОФ. ВАСИЛЪ ЗАХАРИЕВЪ

Увѣренъ съмъ, че подобенъ въпросъ не е било нужно да си задаватъ създателитѣ на туристическото движение у насъ. Красноречивъ е факта, че още преди 40 год., когато незабравимиятъ Алеко отправи чрезъ колонитѣ на в. „Знаме“ известията на всички ни позивъ до софийнци, той ги подкани да изкачатъ Черния връхъ, а не на излетъ нѣкъде долу изъ низинитѣ.

Още тогава Алеко опредѣля, че „не е достоенъ да стане членъ на туристически клубъ, онзи, който не може да се качи поне на Черния връхъ“. Ето колко ясно е неговото, тогавашното отношение къмъ туризъма.

Създаденото презъ 1899 г. Българско туристическо дружество, въпрѣки наименованието си, е планинарска организация. Лесно обяснимо. България е планинска страна. Планинитѣ заематъ 60% отъ нейното пространство.¹⁾ Българинътъ има особено силни връзки съ планината, която бащински го е приютявала презъ вѣкове. Нейниятъ внушителенъ образъ е отразенъ навсѣкжде въ народния епосъ, въ народнитѣ пѣсни. Въ ония години, когато бѣше поставено началото на туристическото движение у насъ, туризъмътъ имаше съвършено друго значение и не се практикуваше съ всички видове превозни сръдства и удобства както днесъ. Наистина устава на Б. Т. Д. опредѣляше въ чл. 1, буква „а“, че „дружеството има за цель да насърдчава въ България планинарството и туризъма“. Въпрѣки това, първиятъ елементъ, винаги е давалъ единъ строго опредѣленъ характеръ на Б. Т. Д., сега Б. Т. С., отъ основаването му и до днесъ.

При така ясно опредѣленитѣ цели на Б. Т. Д. за периода отъ създаването му до Балканската война имаме осжждни сведения, не само за проявената дейность,

но главно за неговия характеръ и за начина по който е тълкувана визираната по-горе точка отъ устава. Следъ тази война, презъ време на която дружеството преустановява дейността си, започватъ да се обаждатъ нѣколкото тогавашни клонове, въ които проличава стремежъ за закрепване и обновление на д-вото. Започната наскоро нова война окончателно преустановява съществуването на Б. Т. Д.

На XIV съборъ, свиканъ на 16 априлъ 1921 г. въ София, съ ентузиазъмъ се пристѣпва къмъ възобновяване дружеството, като ясно се опредѣлятъ неговитѣ нови задачи. Спомнямъ си следния куриозъ: единъ отъ делегатитѣ прави предложение д-вото да работи за построяване жѣбчата желѣзница за Черния връхъ. Отговаря му се, че Б. Т. Д. има за цель да насърдчи стремежа на членоветѣ си за възкачване високитѣ планински върхове, но не по този начинъ, който ще насърдчи мързела и ще убие „туризъма“. Ето че и въ този моментъ понятието туризъмъ напълно покрива понятието планинарство.

Въ първата излъзла следъ последната война книжка на „Български туристъ“, редакторътъ на списанието покойниятъ С. Д. Скрински, въ програмната си статия „Цель и сръдства на туризъма“ казва: Прѣката задача на д-вото е да насърдчава въ България планинарството и туризъма . . . Значителни резултати сж добити вече отъ преследваната цель . . . възбуди се въ обществото любовь къмъ планинскитѣ прелѣсти, затова голѣми групи се отзоваватъ на устройванитѣ излети къмъ тѣхнитѣ снѣжни върхове и хребети; реаленъ изразъ на идеята сж оставенитѣ отъ клоноветѣ на кръстопѣти и планински пѣтеки пѣтепоказатели, построенитѣ вече планински хижи (хижа „Скакавица“ въ Рила, б. а.) като спасителни домове, направени пѣтеки по планински склонове и непристѣпни върхове и други туристически придобивки“.

¹⁾ Гледай кн. 2 на Б. Т., год. XXVIII, стр. 42.

Любопитно е, че високопланинският хижи се определят като „туристически“ придобивки. А ето какъв редакторът на официалния орган на Б. Т. Д. все въ същия този брой определя понятието туризъм — вторият елемент на чл. 1 буква „а“ от устава: „Туристиката досега има за целъ още да разширява и разпространява познанието на българските планини и други бележитости от българската природа, да поддържа природните и исторически бележитости въ страната“. По-нататък редакторът съобщава, че по отношение на „туристиката“ било направено много по-малко „отколкото за първата целъ“ (планинарството б. а.). Ето още една важна констатация за чисто планинарския характер на Б. Т. Д. въ тия години.

Въ следвоенното време понятието туризъм и у насъ добива по друго напълно уяснено значение. Заговарва се за създаване туристическа индустрия за стопански туризъм, за поставяне нови по-широки задачи на д-вото. Ръководителитъ на Б. Т. С. съзнавайки широтата на така поставенитъ проблеми, държейки смѣтка за нестложнитъ нужди на момента, за нашитъ домашни нужди и специфично българскитъ условия, поставятъ и тѣзи нови задачи на съюза, когото считатъ като единичката подходяща за момента организация годна да ги изпълни.

При тази дейность, чийто резултати сж известни, не липсватъ и увлечения — изпитани туристи предлагатъ на заседания на Висшия туристически съветъ на Б. Т. С., резолюция относно състоянието на пѣтищата, които да се пригодятъ за автомобилно движение, за определяне наклонна на шосетата, за организиране хотелиеритъ и т. н. Но това сж увлечения на малцина отъ тѣзи „туристи“, които започватъ да практикуватъ туризма съ собственитъ си автомоби-

ли. Не трѣбва да се забравя, че имаше моменти въ дейността на съюза, който и на XIX конгресъ презъ 1928 год. въ Кюстендилъ бѣше квалифициранъ като чисто планинска организация (тълкувание на п. председателя на съюза Ив. Раевъ), въ които моменти туристическиятъ елементъ далечъ надхвърляше планинарския.

Въпрѣки всичко това, времето отъ 1921 год. до днесъ отбелеза най-творческия периодъ отъ дейността на съюза. Тогава се построяватъ множество хижи и високопланински заслони, около 40 на брой, изъ Рила, Витоша, Пиринъ, Балкана. Построява се на в. Мусада и първата високопланинска метеорологическа наблюдателница на Балканския полуостровъ. Въ трескавото си желание за творчество, клоноветъ които сж по-далече отъ планинитъ, търсейки пѣтища за пласиране тази енергия, построяватъ и нѣколко монументални туристически домове.

Известно е че мнозина отъ основателитъ, ръководителитъ и дългогодишнитъ членове на Б. Т. Д., по-късно и на Б. Т. С., сж притежавали качествата на изпитани планинари, изкачвали не само върховетъ първенци на нашитъ планини, но и тѣзи на Швейцарскитъ и Баварскитъ Алпи. Следователно притежавали сж качества и на добри алпинисти, безъ да сж считали за нужно да изтъкватъ и подчертаватъ и тази своя опитность.

Въпрѣки наименованието си и временни увлечения на нѣкои отъ ръководителитъ си, Българскиятъ туристически съюзъ по общитъ линии на своята дейность, както и по напълно уясненото отношение на значителна частъ отъ членоветъ си, а и поради тѣхната индивидуално планинска дейность, е билъ и ще пребже като планинска организация.

СЛЕДВАЩАТА КНИЖКА 6 НА СПИСАНИЕТО, ПОСВЕТЕНА НА ПИРИНЪ, ЩЕ ИЗЛЪЗЕ ВЪ НАЧАЛОТО НА МЕСЕЦЪ ЮЛИЙ ВЪ СПЕЦИАЛНО ИЗДАНИЕ. Приемането на всѣкакви материяли се приключва най-късно до 25 юний

КАРЛЪ БЛОДИГЪ

Алпинистът и писателят Карл Блодиг се различава коренно от всички други, които разгледахме и многото, които ще останат неизвестни за страниците на списанието.

По право, Карл Блодиг не е писател, още по-малко от ранга на един Оскар Ерих Майер или Ойген Гвидо Ламмер. Неговата книга „Четирихилядниците на Алпитъ“ (Мюнхен 1923 г.) е въ същност една сборка от описания на изкачвания въ Алпитъ, въ които може да се намърят много малко елементи на художествено предаване преживяването въ планината. Ако може да се направи нѣкаква разлика между писател и „описател“, то Блодиг, безспорно, е отъ последните. Въ неговите описания липсва всѣкакъв опитъ да се отклони отъ конкретното протичане на събитията, тъй както фактически сж преживѣни — никаква духовна страна на сжщитѣ, никаква художествена украса. Въ замѣна на това, обаче, тия прости на гледъ излетни описания сж почти класически въ алпийската литература, защото сж образецъ на истинско планинско описание, което се стреми да остане вѣрно на външната фактическа страна на събитията и чисто и просто да възпроизведе отново обстановката, протичането и дейността презъ време на планинското изкачване.

Книгата на Блодиг е названа „Четирихилядниците на Алпитъ“. И наистина въ нея сж наредени описанията на всички алпийски върхове, които иматъ височина 4000 метра и липсва всѣкакъв връхъ, който е подъ тази „фатална“ височина. Може да се спори много, дали изкачването само на върхове, които надминаватъ благородната височина 4000 м. е нѣкакво планинарство, щомъ като неговата вътрешна целъ е ограничена до една нищо не значеща цифра. И наистина едва ли може да се намѣри поклонникъ на планините, който сериозно и съ минимално оправдание да твърди,

че ако единъ връхъ има височината „само“ 3998 м. то той не е цененъ и гледката отъ него, удоволствието отъ изкачването му нѣматъ никакво значение. Отъ друга страна, никога преживяването въ високата планина не бива да се опредѣля изключително отъ височината, която сама по себе си не обуславя никакво духовно възбуждане.

И все пакъ, защо между хилядите изкачвачи на Алпитъ да не се намѣри единъ, който да сложи една външна граница на своята дейностъ въ планината, целта — наистина твърде оригинална — да изкачи всичките четирихилядници на Алпитъ? Какво отъ това, ако и тази целъ се постигне отъ нѣкого, стига да е запазилъ способността си за чисто то възбуждане въ планините?

Описанията на Блодиг даватъ много доказателства за последното, макаръ че поетичния елементъ — тъй умѣстенъ въ всѣко планинско описание — е свършено измѣстенъ.

Излетните „бюлетени“ на Блодиг криватъ една неизмѣнна схема: обстановка, общество, време, условия на изкачването, мъжнотии и инциденти, достигане на върха, гледката и слизането. Нищо повече.

И все пакъ, когато човѣкъ намѣри време да прочете книгата на Блодиг, предъ него израстватъ последователно всичките върхове (надъ 4000 м.) въ Алпитъ — 69 на брой! — за всѣки отъ които Блодиг е намѣрилъ възможностъ да каже по нѣкоя особена характеристика и да го запази въ съзнанието си като особено явление на планинския свѣтъ.

Но разказите на Блодиг иматъ и едно друго преимущество — засѣгащи една 40-годишна дейностъ въ Алпитъ презъ времето на тяхното завладяване, въ която участвуватъ и личатъ имена като на Пурчереръ, Комтонъ, Д-ръ Карлъ Динеръ, Екенщайнъ, Рангетинеръ, Кедербахеръ и Д-ръ Юлиусъ Куги — тѣ

сж единъ кжсъ история въ Алпитъ, отъ която може да се научи много нѣщо за ония години, когато тѣзи планини бѣха напълно завладяни. Въ тѣхъ наистина не липсва името на никой високъ алпийски връхъ и всѣки, който и сега иска да отива къмъ планинскитѣ висини, може да се осланя на преценкитѣ, които Блодигъ е далъ за „мжчни“ и „лесни“ покачвания и за прословутитѣ „обективни“ опасности.

Часть отъ извъннѣмскитѣ алпийски срѣди не посрещна книгата на Блодигъ съ особено удоволствие и му отправи една критика на мѣста твърде основателна. Когато единъ алпийски писателъ отбелѣзва, че е отишелъ отново въ Курмайоръ само за да „сложи единъ четирихиялникъ повече въ торбата“, това очевидно говори за една суетностъ въ планината, твърде неумѣстна тамъ или пъкъ когато самъ си каже, че ще дойдатъ времена, когато ще кажатъ за него „той бѣ единъ грамаденъ планинаръ“, което говори за твърде пресилено самочувствие — очевидно критицитѣ ще иматъ основание да недоволствуватъ.

Но и Блодигъ трѣбва да е ималъ това чувство за себе си, защото въ края на книгата е посветилъ една страница на своето планинско вѣрую, въ което е казано дословно следното:

„Наближава деньтъ, когато за мене ще казватъ: той бѣ единъ голѣмъ планинецъ и въодушевенъ вестителъ на красотитѣ на алпийския миръ. Азъ бихъ искалъ да не пропуска тази възможностъ, за да изповѣдамъ моето алпийско вѣрую и то гласи: „Той се качваше на върховетъ, за да се моли“.

Всичко низко трѣбва да остане задъ насъ, когато ние се приближаваме къмъ небето: тамъ подобава само възхищение и почитъ. Никога не можехъ да разбера онѣзи, които мѣкнѣха въ планинитѣ своитѣ дребни ежедневни интереси, своитѣ обикновени разговори и — изкачили се на възвишения връхъ — не се стѣсняваха даже да си разправятъ видове. Мене всѣки връхъ, дали нискъ

или високъ, ми се струваше като достойно и чудесно нѣщо, пълно съ животъ, красота и тайнствена омая, чието разбулване и проумяване ми бѣ като най-висшето въ планинарството. Азъ съжалявахъ другитѣ, които гледаха на планинитѣ само като на катерачни блокове и — върнали се — разправяха само за отвѣси, връзки, камини и стени. Едно тѣжко заблуждение е, когато планинари ценятъ стойността на нѣкой гуръ споредъ неговата трудностъ.

Планинскитѣ свѣтъ трѣбва да бжде схващанъ и обичанъ като цѣлостъ, съ отворени очи и чувстващо сърдце трѣбва да възприемеме животнитѣ и растенията, камъка и небесната синевина, свѣтлината и баграта, накжсо цѣлата обграждаща ни природа. И тогава въ лошитѣ топли часове, когато не можемъ да се изкачваме вече на никой сияющъ планински тронъ, споменитѣ за смѣлитѣ и свободни младежи пътувания ще ни стоплятъ и подмладяватъ.

Защото, покрай външното гледане и чисто тѣлесната дейностъ, е все пакъ вътрешното преживяване, което издига планинарството неизказано високо надъ всички спортни занимания. И както тихото и доволно планинско езеро отразява пурпурния връхъ, следъ като слънцето за първото вече е залѣзло, така и нашата фантазия събужда щастливитѣ времена, въ които подъ синьо небе и зелени дървета ние сме се изкачвали въ светящитѣ планини . . . И още нѣщо ми подари алпинизма: неразклатимото убеждение, сигурното съзнание, че чрезъ непоклатима воля, чрезъ непрекъснатъ стремежъ къмъ една висока цель, и недостижимото често може да бжде постигано“.

Очевидно, Блодигъ предварително е отговорилъ на критикитѣ, които му бѣха после направени. Разбира се, все още остава подозрението защо е необходимо единъ планинецъ да се моли непременно надъ 4000 м. Но за насъ поне това нѣма значение.

Ст. Поповъ

ПЛАНИНСКА ФОТОГРАФИЯ

отъ НИК. ИВ. БОЖИНОВЪ

Безспорно е, че хората които най-много употребяват фотографията това сме ние: туристите. Всъщност желае да запази хубавите спомени от излета въ красотата на природата. Мнозина желаятъ да пресъздадат последната въ художествения образъ чрезъ художествената фотография. И нищо чудно, че всъщност група при по-голямъ излетъ желае да има съ себе си и фотографически апаратъ и първата мечта на всъщност туристъ е да има свой апаратъ и да прави изискани снимки съ него. Но художествената фотография е все пакъ едно изкуство и то не достига лесно. И върху нея трѣбва да се четат, да се работи, да се постоянствува, както върху търсенето на сюжетите, така и върху техническото усъвършенствуване, безъ което е немислимъ въ фотографията художествения напредѣкъ. Безъ работа, съ едно механическо само отваряне и затваряне на апарата, безъ търсене и учене, напредѣкъ не ще има никога. Даже и когато искате да снимате групата съ която сте на излетъ, пакъ може да се вложи съразмѣрностъ и се получи по-хубавъ ефектъ отъ постигнатия преди това, стига да сте размислили, прочели или пъкъ видѣли въ по-големите отъ васъ майстори — какъ се прави това. Най-малкото да има у васъ желанието въ всъщност следваща снимка да сте крачка напредъ.

За всички наши другари, които иматъ интересъ къмъ фотографията, още въ самото начало се поставятъ два основни и често пѣти за тяхъ доста трудни въпроси: какъвъ апаратъ да си купятъ (или съ какъвъ да сменятъ стария) и съ какъвъ материалъ да си служатъ, при толкова фирми, качества и цени. Понеже тия два въпроса сѣ като предпоставка за понататъшната работа въ фотографията, на тяхъ ще се спра по-подробно въ тая статия поради голѣмата имъ важностъ.

Веднага трѣбва да отбележа (а това се отнася и за изборъ на материала) че болшинството отъ нашите другари, осо-

бено въ провинцията, вървятъ като по традиция, по старите и отживѣли вече времето си разбирания. Фотографическата техника се промѣни въ последните 10 години, до неузнаваемостъ. Старото замина за винаги. Всъщност сезонъ идва нѣщо ново, което се отличава по своята практичностъ, евтина цена и безпорни преимущества. Това особено важи при изборъ на апаратъ. Голѣмото, число отъ нашите другари притежаватъ апарати 9/12 и 6/9. И то съ плаки и матови стъкла. За обективи не ще говоримъ, защото изтъквайки по-надолу предимствата на новите системи, трѣбва да се знае, че тѣ по начало иматъ много добри обективи.

Тия апарати имаха единственото преимущество, че бѣха съ дълъгъ фокусъ, нѣщо удобно и полезно за туристически снимки и че имаха матови стъкла. Но последното при новите системи е съчетано съ модерните разбирания върху фотографията, въ моделите за които говоря по-надолу, не е вече преимущество за старите формати и модели. При апаратите 6/9 фокусното разстояние е добро за туристически снимки. Тия апарати имаха своята смисълъ, когато нѣмаше финосърнести фотографически емулзии (плаки и филми) и що годе хубаво увеличение можеше да стане само отъ голѣма плака. Днешното развитие на кино индустрията и съ това на фотографическата емулзия, прави да падне напълно това съображение. За това тия апарати представляватъ вече едно голѣмо неудобство. По причини, които накратко ще изтъкна.

Апаратътъ 9/12 не само че — съ хубавъ обективъ — е скъпъ, но и материала, който употребява коства много. За да направите 12 снимки съ него за плаки (които сѣ много тежки и се избѣгватъ) ще дадете 90 лева, а за филмакъ 120 лв. Съ сѣщите тия пари при форматъ 6/6 ще имате 36 или 48 снимки. Самите апарати сѣ тежки, а филмите, плаките, ку-

тият и пр. го правят още по-тежък. Всъщност туристът знае, че значи няколко километра повече в раницата, особено зиме. Самото манипулиране с него е бавно и изисква много време. Трябва да се извади от раницата, да се отвори, обикновено да се закрепят на триножник, да се отвори матовото стъкло, да се сложи стъкло или филм и тогава да се експонира. Толкова много време се губи, че мен лично ми се е случвало, да пропускам много хубави сюжети, само по тях съображения, особено зиме, когато групата поради студа и външен никога не желае да чака. Тук трябва да добавя, че апаратът 6/9 без матово стъкло, филмови, с приблизително нагласяване по метраж фокуса, не са пригодни за художествени и що годе хубави снимки и тях ги нямам по начало предвид в тази статия. Тъй като за съвсем начинаещи. Всичко това е накарало конструкторите на апаратите да постигнат модел, който няма тия недостатъци. Колкото повече се усъвършенствуваше качеството на филмът и с това се позволяваше от малки филмчета да се правят по-големи увеличения, толкова по-малки ставаха и форматите на новите модели апарати. Преимуществата са твърде много. Помислете си, че всички гореизброени недостатъци се премахват и се получават още преимущества. Малките формати апарати се отличават със своята лекота (един апарат 6/6 с 4-5 филма, значи за 60 снимки тежи 1 кило, а формат 4/4 — 800 грама), не се носи триножник. Тъй като са приспособени така, че могат да се носят отвън или окачени на шията с ремичка, и с тях снимането може да се извърши за няколко минути — никакво бавене, чакане и забавяне. Може да се снимат подвижни обекти, или моменти в които не се позволяват бавене: вадене от раница, триножник, изваждане матово стъкло, слагане на плака и пр. Най-важното обстоятелство е, че са парите за една дузина филми 9/12, вие ще имате при малките апарати от 60 снимки нагоре. Всъщност туристът знае, че не всяка снимка на

всяки любител излиза сполучлива. Тук при малкия формат, можете да правите много снимки и много опити, ако щете. И след като се промие филма да си изберете и увеличите това което ще ви хареса от тях и не ще платите повече. Защото материала е по-евтин. Икономията от материала ще дадете за увеличение, а ще имате и увеличения, и избрани сполучливо направени работи . . .

Но понеже има много видове апарати с разни големини, поставя се въпроса, до колко малък формат и коя система е най-удобна за един турист. Крайно малките формати 2/4, 3/6 сн. 3×4 и от части 4/4 не са удобни за нас. Най-удобния за препоръчване формат е 6/6. Копието на една снимка от форматите 24/36 мм. 3×4 сн. е абсолютно недостатъчно — всяка снимка трябва да се увеличава, даже и за да я видите хубаво какво представлява от себе си. Най-малкото драсване на филма или прах по него при увеличението развалят ефекта от снимката. Даже и всички, които си купят такъв апарат, да има собствен увеличител, пак е трудно да се работи. Искат познание и опитност. Тъй като за подбрани и много подготвени любители. Също така важно е, че тия апарати поради пък малкия си размер, имат къси фокусни разстояния и поради естеството на това което туриста снима (дълбоки и с много подробности изглеждат) това е една пречка. Много обхваща, а малкото поле на филма не дава възможност за предаването на много подробности . . .

Най-универсален апарат имащ всички качества, без да има недостатъците на старите апарати, е апаратът модел Роланфлекс, формат 6/6. Той има всички изложени горе преимущества. А и копието от негова снимка, е сама по себе си по големина достатъчна, за да има човек една хубавичка снимка, без да е нужно, всяка негова снимка да се увеличава. Само избраното и най-сполучливото може и трябва да се увеличи. На другарите си ще дадете директни копия, които ще ги задоволят.

Фабриката Ролаефлексъ успѣ да наложи своите апарати въ миналите 10 години и така много да ги популяризира, че следъ като имъ изтече патентния срокъ за тѣхниятъ моделъ — двукамерна система, не остана фабрика въ свѣта, която да не ги копира. Нѣма последните години почти нови други модели по-популярни и практични отъ тия. Това е едно решително доказателство за тѣхните преимущества. Тѣ сж снабдени съ отличния обективъ на **свѣтовната фабрика Цайсъ**, върху качествата на който с излишно да се говори даже, при една достатъчна свѣтлосилност.

Най-важното имъ преимущество (освенъ това, че сж много здрави) е, че иматъ матовото си стъкло отъ гаре въ една втора камера — нѣщо, което го нѣматъ форматитъ 24/36 мм., и което е една отъ голѣмитъ помагала за хубавитѣ снимки. Тукъ нѣма мѣсто за да се аргументирамъ. Но помнете едно: това което виждате въ матовото стъкло, на тая система на апарати до последния мигъ на снимането, ще ви даде голѣма полза и най-важно абсолютна сигурност и ще ви помогне скоро да свикнете да „изразявате“ това което ще снимате.

По подобие на ролаефлекситѣ, свѣтвно прочутата фабрика Цайсъ, изкара

тая година единъ великолепенъ моделъ — като сж използвани всички качества на Ролаефлекситѣ и сж прибавени и нови. Има сжщия обективъ и което е най-важно има една по-евтина и достъпна цена. При сигурна и много здрава конструкция.

На всичко отгоре, единъ апаратъ 9/12 съ мехъ се по-лесно и повече разваля отъ колкото единъ апаратъ отъ тия системи. Това го твърдя отъ своята дълга практика.

Сжщо така формата 6/6 въобще квадратния, е по-практиченъ, и по-художественъ отъ правоъгълния форматъ. По липса на мѣсто въ статията не мога да се аргументирамъ. Но въ една снимка 6/6 на апаратъ съ 7.5 фокусно разстояние, ще имате много повече отъ една снимка 6/9 при обичайните разстояния 10.5 и 12. Въ квадратния форматъ, ако искате при увеличението, ще си изрѣзвате и отъ горе и отъ страни. Той е за предпочитане.

На всички, които иматъ апарати 9/12, препорѣчвамъ да ги продадѣтъ на старо и при възможност да си купятъ 6/6. Съ икономията отъ материала ще си изкаратъ разликата отъ паритѣ съ течение на времето. А ще иматъ неизказано повече възможности за правене художествени снимки. (Следва)

ВЕСТНИКАРСКО НЕВЕЖЕСТВО

Че българскитѣ вестници сж невежи и поради това че повечето материалъ имъ е преводенъ, изкривяватъ и имена и всичко — това е отдавна известно. Време е вече, когато се употребяватъ, напр. чужди названия, да се знае езика, на който сж създадени, за да не четемъ вѣчно английски и нѣмски имена странно побългарени. Време е и да не се гледа съ подобно лекомислие на нѣща, които сж неизвестни на преводачитѣ, и които нѣма заради новината зашто да заблуждаватъ читателитѣ си.

Докато навремето единъ следпраздниченъ вестникъ напр. прати проф. Диренфуртъ на експедиция въ Азия, а въ това време въпросниятъ професоръ се бѣ вече върналъ и четѣше сказки за резултатитѣ отъ експедицията си, сега единъ следобѣденъ вестникъ, който минава за много сериозенъ, е далъ едни данни за новитѣ хималайски експедиции, които про-

сто възбуждаатъ очудване.

Вестникътъ е съчинилъ нѣкаква експедиция къмъ върха Нанга Парбатъ (а не Н. Парабатъ, както го пише той, нито Хидденъ, а Хайденъ Пикъ), каквато не сжществува. Сжщиятъ връхъ е пратенъ въ Каракорумъ, когато е въ Хималаитѣ.

По-нататкъ вестникътъ дѣли хималайскитѣ експедиции на „спортни“ — имащи за целъ да доставятъ просто спортно удоволствие (Б. р. хубаво спортно удоволствие сж трагедитѣ по осемхилядницитѣ на земята!) — и научни.

Читателитѣ на списанието сами могатъ да заключатъ каква е стойността на тѣзи информации, които сж чисто и просто вестникарско невежество, особено пъкъ когато се пише напр., че най-голѣмото препятствие за изкачването на хималайскитѣ върхове била . . . липсата на растителност!

С. П.

МЕЖДУНАРОДНА ИЗЛОЖБА НА ПЛАНИНСКИ ФОТОГРАФИИ

Третото общо събрание на Международния съюз на планинарският дружество, ще се състои във Женева на 27, 28 и 29 август тази година. По тоя случай постоянното бюро на Съюза организира във Женева от 22 август до 2 септември международна изложба на планински фотографии. Ще бъдат допускани да излагат само членове на дружествата, които участвуват във съюза.

Във правилника е предвидено следното:

1. Пратките на участващите трябва да бъдат придружени от уверение, подписано от председателя и секретаря на дружеството, на което са членове за членство.

2. Могат да се излагат само снимки, които се отнасят до планината (изгледи, битови сцени, вътрешности, носии, обичаи, портрети, типове, фауна, флора и т. н.) и които са не само технически добре изпълнени, но и представляват действително нещо художествено.

Репродукции на картини и рисунки не се приемат.

3. Всеки участник може да изпрати най-много 6 снимки. Едно приемателно жури ще прегледа снимките и ще избере достойните да бъдат изложени. Решенията на журито са окончателни.

4. Най-малката голѐмина трябва да бъде 18×24 см. Най-големият размер на пратката, включително опаковката, не бива да надминава 44×44×2 см.

5. Снимките, поставени върху бѐлз или кремав картон, трябва да бъдат изпратени без стѐкла и рамки франко седалището на комитета по уреждане на изложбата, гдето трябва да пристигнат най-късно на 1 юлий. След тоя срок не ще се приемат никакви пратки.

Адресът на комитета е:

Comité d'Organisation de l'Exposition internationale de photographies alpines, p. adr. Mr. Alfr. Roussy. Chemin de Roches, 2 Gèneve, Suisse,

от където могат да се изискат заявления за участие.

6. На гърба на картоната трябва да се означат следните данни:

а) име и презиме на автора на снимката;

б) име на дружеството, на което е член;

в) адрес на автора;

г) означение на снимката, с което трябва да се покаже във каталога;

д) евентуално продажна цена на снимката.

6. Заявлението за участие трябва да се изпрати отделно във плик (а не във пратката с снимките), надлежно попълнено, както и списък на изпратените снимки на адрес на комитета, придружени с таксата за записване.

Мѐстата за излагане се дават безплатно. Обаче за всяка снимка се взима по 1 (един) швейцарски франк такса за записване, която трябва да се изпрати едновременно с заявлението за записване, било с чек, пощенски запис на името на г. Русси, било внесена по пощ. чекова смѐтка на А. Русси. I. 1553.

7. Изпращачът ще получи безплатен вход въ изложбата, и един екземпляр от каталога на изложбата.

8. Комитетът по уреждане на изложбата ще положи най-големи грижи за снимките, но не поема никаква отговорност за рисковете, на които биха се изложили през време на транспорта или изложението.

Той си запазва изключителното право за възпроизвеждане (репродуциране) на изложените фотографии въ изданията, предприети от него през време на или след изложбата, освен ако авторът не означа излично несъгласието си съ това въ заявлението за записване.

9. Връщането на снимките, допускани или не за излагане, ще стане за смѐтка на комитета по уреждане на изложбата.

ИЗЪ ЧУЖБИНА

Югославия. За състоянието на туризма в Югославия притежаваме подробните статистически сведения на Федерацията на планинарските дружества в Югославия, в която влизат — както личи от следващата таблица — всичките 11 планинарски съюзи и отделни клубове от цяла Югославия.

Не сж помѣстени в таблицата броя на нещастните случаи в планините, за кои-

предимно в Словения и Хърватско, дружествата в които образуват повече от $\frac{2}{3}$ на членския състав и хижното притежание.

Едно сравнение с положението на туризма в България, което неволно се налага и при което да се вземат предвид двата наши туристски съюза (БТС и ЮТС), ще покаже, че, въпреки всичко — като се съобразят общия брой на

№	Име на съюза и седалище	Клонове и секции	Членове	Изнесени сказки	Хижи	Посетени отъ
1	Словенско Планинско Дружество — Любляна . .	40	10,110	18	96	87,718
2	Хърватско Планинарско Дружество — Загребъ .	57	7,803	23	19	15,663
3	Планинарско дружество „Фрушка гора“ — Новисадъ	22	3,755	10	9	16,860
4	Планинарско дружество в Босна и Херцеговина — Сараево	11	918	4	8	8,596
5	Дружество „Югъ“ — Скопие	13	711	16	4	607
6	Туристски клубъ „Скала“ — Любляна	8	350	18	4	3,878
7	Хърватско планинарско дружество „Рунолистъ“ — Загребъ	4	1,456	5	3	?
8	Планинарско дружество „Романия“ — Сараево .	3	750	2	3	17,200
9	Сръбско планинарско дружество — Бѣлградъ . .	10	766	—	2	3,019
10	Планинарско дружество „Космосъ“ — Сараево .	2	280	3	2	932
11	Хърватски туристски клубъ „Слиеме“ — Загребъ .	2	310	1	—	—
Федерацията на планинарските д-ва в Югославия		172	26,491	94	150	154,473

то сжщо така тамъ се води вече статистика, и които за 1935 г. възлизатъ на 14, а за всичките 10 години (отъ 1926—35 г. включително) — на 96.

Отъ таблицата личи, че планинарството в нашата западна съседка е развито

населението, планинските обекти, старостта на организацият и материалното благосъстояние — туризмътъ в България може да се радва на едно сравнително по-добро развитие.

ИЗЪ ОТЧЕТА НА ГЕРМАНО-АВСТРИЙСКИЯ АЛПИЙСКИ СЪЮЗЪ ЗА 1935 Г.

Съгласно печатания в бр. 6 на съюзните известия отчетът за изтеклата година, най-големият алпийски съюз, Алпенфайрънтъ, в края на миналата година брои 416 секции и 20 афилирани съюзи с общо 207,680 члена, от които 14,497 сж младежи. Членоветъ се разпредѣлятъ така: в Австрия 101,963, в Германия — 96,448 и в чужбина — 9,269.

Касовият отчет на съюза дава най-добра представа за неговата огромност. Приходите на съюза през отчетната година възлизат на 27 милиона лева, а разходите — на 25 мил. лева, от които за списанието и годишника сж похарче-

ни 7 мил. лв., за управлението и канцелария — 3 милиона, за хижи, пѣтища, водачи, спасително и осигурително дѣло — 9 мил., за научни, природна защита, просвѣта, светливи картини, библиотека, алпийски музей, поощрение на планинарството, извъневропейски пътувания и младежко планинарство — надъ 4 мил. лева.

Наличността на Съюза в пари, банки, ценни книжа и взимания възлиза на 37 мил. лева, като всички имоти сж амортизирани до 1 марка, която наличност е разпредѣлена в разни фондове за хижи, извъневропейски пътувания и пр.

Тѣзи цифри най-добре илюстрират мощта и растежа на този алпийски съюзъ.

Клубът на Чехословенските туристи (изъ отчетът на клуба за 1935 год.).

Презъ изминалата година, клубът на чехословенските туристи е увеличил състава на клоновете и секциите си съ 14 или е нарасналъ всичко до 376, въ които презъ годината сж членували всичко 123.166 или съ едно увеличение отъ 1008 въ сравнение съ предходната година.

Излетната дейность на клуба (споредъ отчетенитъ 284 клонъ — изглежда че и тамъ има клонове съ лошия навикъ да не се отчетатъ!) се състои въ 6.469 излета, отъ които 2.318 сж полудневни 3284 — едnodневни и 867 — многodневни, при които е изминатъ общия километражъ отъ 173.757 клм., т. е. по 27 клм. срѣдно на излетъ, което показва ниско ниво на тази излетна дейность и което сигурно оправдава както съществуването на отдѣлна високопланинска група при клуба и това на отдѣлния Чехословашки алпийски клубъ.

Интересни цифри предлага отчетътъ въ отдѣла си за младежки спални. Презъ годината сж отворени нови 45 спални за младежи и общиятъ брой достига вече 814 съ общъ брой на леглата въ тѣхъ 9,489. Тѣзи спални сж били посетени презъ годината отъ 98,055 младежи.

Маркировачната дейность на клуба презъ сжщата година се изразява въ маркирането на нови 2624 клм. пѣтища поправени знаковетъ на стари 10,037 километра и поставени 2194 нови табели.

Броятъ на клубнитъ хижи е достигналъ вече цифрата 48.

Въ годишния балансъ на клуба могатъ да се видятъ интересни цифри, които засягатъ подкрепата на държавата къмъ клуба: последната се изразява въ скромната сума 7.350.000 чешки крони (или равно на 25 милиона лева), а клубниятъ фондъ за постройка на туристически домъ е събралъ вече 396 хиляди крони или единъ и половина мил. лв.

Изъ далечнитъ планини. Презъ миналата година известния швейцарски алпинистъ Лоренцъ Саладинъ е предприелъ, заедно съ руски алпинисти една експедиция въ Памиръ, презъ която е изкачилъ петъ четирихилядници (Пикъ Цинъ, Шнеехорнъ, Гратбергъ, Зателхорнъ и Шварцхорнъ), два петхилядници (Хокхорнъ и Пикъ Гранитъ) и шестхилядника Пикъ Трапецъ (6100 м.). Въ сжщото време известнитъ руски планинари братята Аболовковъ сж изкачили петхилядницитъ Брайхорнъ и Минтупе.

Хималайскитъ експедиции. Споредъ последнитъ сведения английската Еверестъ-експедиция е достигнала вече при много лошо време последния си лагеръ на 8.300 м. отъ кждето е предприето из-

качването на Еверестъ презъ „Голѣмия коридоръ“. Липсватъ сведения, обаче, за направеното отъ експедицията.

Френската експедиция въ Каракорумъ — споредъ полученитъ досега сведения — е тръгнала на 15 априлъ отъ Сринагаръ, столицата на Кашмиръ.

Презъ прохода Зойла (3500 м.), тя се е спуснала въ долината на Индъ, достигнала селцето Скарду въ високитъ планини на Балтистанъ, отъ кждето — следъ нѣколкодневенъ престой — се е отправила въ срѣдата на май за Асколе (3500 м.), последното населено мѣсто предъ ледника Балторо.

Отъ тамъ тя е минала етапа до ледника Балторо, дълъгъ 70 клм. и се е спрѣла на мѣстото Рдокасъ, кждето се намира последната растителность и кжде е оставена голѣмата маса отъ храна за 400-хъ носачи.

Отъ Рдокасъ е продължило изкачването по ледника Балторо, въ два етапа до площада „Конкордия“, точката, кждето се събиратъ двата ледника: Балторо и идващиятъ отъ върха Къ ледникъ Годвинъ Аустенъ. На тази височина, 4700 м. е билъ въ началото на юний образуванъ базисния лагеръ на експедицията, представляващъ градъ отъ отдѣлни палатки.

Отъ тамъ сж започнали нападенията върху върха Хайденъ Пикъ (8068 м.), като на височината 5500 м. е билъ образуванъ първиятъ преденъ лагеръ. За следващитъ постижения на експедицията засега липсватъ сведения.

ОКОЛО ЕДНА ХИЖА

Въ печата напоследъкъ започнаха често да проникватъ съобщения около начина по който въ зданието на БНБ въ Витоша туриститъ биватъ посрещани.

Въ бр. 10928 на в. „Дневникъ“ имаше такава дописка подъ надсловъ „Една прекрасна постѣпка спрямо софийскитъ туристи“, въ която се разправяше какъ въ буря 200 туристи сж били изгонени, защото не можели да заплатятъ входната такса.

Нѣколко дни почкъсно и в. „Миръ“ печати подобно оплакване отъ учителъ, който е водилъ 30 деца отъ провинциално училище.

При насъ достигнаха още и лични оплаквания.

Преди да правимъ заключение въ какъто и да било посока, бихме желали да чуемъ управата на тази хижка какъ схваща нейното предназначение въ планината и какъ прилага на практика схващанията си.

Редакцията

Кръстю Миятев — Погановският манастир. София, 1936 г., стр. 73, цена 30 лева.

Единъ от старитѣ манастири въ Западна България е и Погановския. Въздигнатъ билъ въ края на XIV вѣкъ отъ владѣтеля на Желиговската областъ деспотъ Константинъ, чиято столица е билъ гр. Велбуждъ, нареченъ отпосле Константиновъ градъ — Кюстендилъ отъ турцитѣ.

Погановския манастиръ е съграденъ въ една очарователна котловина, тамъ, кждето рѣка Ерма излиза изъ голѣмия си прологъ между Гребенъ и Влашка планина. Построенъ е до самата рѣка, като надъ него се издигатъ величествени отвесни скали, чиито поли сѣ обрасли съ гора.

Манастирътъ, който до преди Европейската война влизаше въ границитѣ на нашето царство, трѣбваше по Ньойския диктатъ да бѣде отстъпенъ заедно съ Цариградско на Сърбия.

До тогава той бѣ едно отъ любимитѣ мѣста на софийскитѣ туристи и тѣхниятъ родоначалникъ, покойниятъ Алеко Константиновъ, ни е оставилъ едно чудно хубаво описание на неговитѣ красиви околности. Описвайки единъ излетъ до манастиря, Алеко, мислено изправенъ предъ котловината, се провиква: „Господа-а, гледайте бе, гледайте чудеса! . . . Защо е тъй беденъ човѣшкиятъ езикъ, защо е тъй слабо моето перо! Е, какъ да опиша сега ония колосални порти, образувани отъ разноцвѣтни скали, въ които е прикованъ моятъ погледъ? Какъ да опиша фантастичнитѣ фигури, които гледамъ презъ тѣзи порти? Какъ мога да дамъ понятие за тая райска долина, окръжена съ всевъзможни лесисти хълмове?“ . . .

По-късно и ние, студенти, водени отъ проф. Иширковъ и покойнитѣ професори Агура и Златарски, направихме презъ пролѣтта на 1898 г. единъ излетъ до Погановския манастиръ, като проникнахме доста нагоре изъ ждрелото на Ерма, любувайки се на неговитѣ красоти, а после, слизайки презъ западнитѣ стрѣмни спускове на второто ждрело надъ с. Влаши, се възхищавахме отъ неговитѣ отвесни порти-скали, образъ на които се даваше въ нѣкои учебници по отечествена география.

Наистина Погановскиятъ манастиръ бѣ цененъ туристически обектъ и българскитѣ туристи трѣбва много да съжеляватъ, че нѣматъ възможность да излетуватъ до него и красивитѣ му околности.

Като не ще могатъ да го виждатъ, на туриститѣ се дава възможность да се запознаятъ съ тази скѣпа наша светиня, подпаднала въ чужди рѣце, чрезъ издадената отъ Цариградското бѣжанско дружество „Нишава“ книга „**Погановскиятъ манастиръ**“, написана отъ г-на **Кр. Миятевъ**, добъръ познавачъ на нашитѣ църковни старини. Въ нея тѣ не само ще прочетатъ едно вѣщо описание на манастиря и неговата околностъ, за които сѣ дадени и фотографски снимки, но ще се запознаятъ и съ историята му.

„Погановскиятъ манастиръ“ има следното съдържание: Една светиня всрѣдъ скалитѣ. Манастирската църква. Малко история. Стенописитѣ. Иконостасътъ. Погановския поменикъ.

Описвайки подробно стенописитѣ, съ които сѣ украсени вътрешнитѣ стени на манастиря, давайки ни въ сѣщото време и фотографии на най-важитѣ и най-характернитѣ отъ тѣхъ, г-нъ Миятевъ изтъква, че тѣхната художествена стойность, като стремезъ къмъ реализъмъ, е много голѣма и завършва съ думитѣ: „Това, именно, обстоятелство придава особено значение на Погановския манастиръ въ историята на българската живопись и ние можемъ да бѣдемъ горди, че българскиятъ народъ въ края на XV и началото на XVI вѣкъ (манастирътъ е изографисанъ въ 1500 година), е ималъ единъ гениаленъ художникъ, който при други условия, не щѣше да бѣде помалко великъ отъ своитѣ италиански съвременници“.

За Поменикътъ на Погановския манастиръ като исторически документъ, г. Миятевъ пѣкъ казва, че той „заема най-видно мѣсто, защото е най-старъ и сравнително най-добре запазенъ“ (съхранява се въ Народния музей), добавяйки още, че той е важенъ и въ друго отношение: „Царскиятъ списъкъ на Погановския манастиръ съдържа само имена на български царе“ и че „Между тѣхъ не е споменатъ нито единъ сръбски владѣтель“.

„Погановския манастиръ“ е цененъ приносъ не само къмъ историята на нашитѣ манастири, но — и за българската туристическа литература. И г-нъ Миятевъ завършва така предговора на своята книга: „Днесъ, когато ние не можемъ лично да се любуваме на самата старина, нека я опознаемъ чрезъ слово, за да я оценимъ и възлюбимъ като скѣпа рожба на българското изкуство, на българския народенъ гений“. Препоръчваме я на всички туристи.

С. Поповъ

Планински вестникъ, май 1936 г. Изъ съдържанието: Отъ Встену до Оистрица — Ана Чебела; Пролѣтна зима на Комни — Мариянъ Липовшекъ Шайнернесъ Мереръ, Вацманъ — д-ръ Прешернъ; Вести и съюзеиъ животъ.

Хърватски планинаръ, май 1936. Изъ съдържанието: д-ръ Франъ Кушанъ — Вранча планина въ Босна; Мир. Чубеличъ — Презъ северната стена на Триглавъ; Ср. Ватовечъ — Въ Проклятие; вести и дружественъ животъ.

Вестникъ на Клуба на чехословенскитѣ алпинисти. За първи пѣтъ получаваме кн. 3 отъ третата годишнина на това списание, което се пълни изключително съ високопланински и алпийски описания и статии. Въ тази книжка четемъ: Въ буря на Сигналкупе — Л. Шкворъ; Нашитѣ изкачвания въ Висотитѣ Татри — И Гелнеръ; Весели и тѣжни спомени; клубни вести и книжнина.

Обестеррайхише алпенцайтунгъ, св. 1160, май, 1936 г. Изъ съдържанието: Г. Блабъ. — Преди четири десетилѣтия на Вилденъ Кайзеръ; Х. Тифенбрунеръ. — Катерачни турове въ Вилденъ Кайзеръ; нови изкачвания въ Западнитѣ Алпи презъ 1935 г., Вести и книжнина.

Известия на Алпенферайна. Въ бр. 5 отъ май на списанието сѣ дадени два позива срещу проекта за постройка на високоалпийско шосе въ ледената област на Гросглокнера (фушеркаркопфъ), подписани отъ Академията на наукитѣ въ Виена, Географското д-во, Геоложското д-во, Минераложското д-во, Зоолого-ботаническото д-во, Австрийското д-во за защита на природата и Алпенферайна. Тѣзи позиви изразяватъ становището на всички близки до природата организации противъ „цивилизирането“ на високитѣ планини за търговски цели. Изъ останалото съдържание: Лиза Хайнке. — Изкачване на вр. Кибо; Помени за х. Райнщайнъ и планинския художникъ Р. Циннеръ; проф. д-ръ Р. Ф. Клебелсбергъ завършва прегледа за научната дейность на Алпенферайна. Въ отдѣла книжнина е даденъ хубавъ отзивъ за първия брой отъ новата годишнина на „Бълг. туристъ“.

Въ шестата книжка на сѣщитѣ известия е даденъ отчетъ на Германо-австрийския алпийски съюзъ за 1935 г. и следнитѣ статии: д-ръ Кларъ — Природна защита въ областта на Глокнера; Филмътъ за Нанга Парбатъ; една нова карта на групата Шоберъ-Росбергъ; Съюзни вести, разни и съобщения.

Дойче Алпенцайтунгъ, май 1936 год.: Валтеръ Плангеръ — Планински селяни; Билото Каунеръ — А. Албусъ; Преживѣ-

ване на ландшафта — Паулъ Хохшраеръ; Килиманджаро — Куртъ Виртъ.

Ла Монтанъ, априлъ № 278. Изъ съдържанието: Анри ле Бретонъ — Ле валонъ де Етажъ; Северната стена на Поантъ дю Валонъ де Етажъ; Анри де Сегонъ — По върховетъ на Каракорумъ; Ал. Мане — Северо-източната стена на Л'Етре; разни, хроника и др.

Ривиста Менсиле на Италианския Алпийски клубъ, априлъ 1936 г. Въ съдържанието личатъ: д-ръ Пулиезе — Радиофонична връзка съ хижитѣ; Е. Комичи — Изкачвания на Олимпъ; Г. Масано — Алпитѣ и римлянитѣ; По юго-западната стена на Ортлера — д-ръ Тадей; Лили Кекова Нордио — Бѣлитѣ Кордилери и др.

Научниятъ комитетъ при Италианския алпийски клубъ е издалъ **наръчникъ** съ научни наставления за алпинисти.

Нарѣчникътъ засѣга следнитѣ отдѣли: Умберто Монтеренъ — метеорологични наблюдения; Манфредо Вани — хидрографични наблюдения; Арцита Дезио — лединкови наблюдения; Джовони Негри — ботанични наблюдения; Едоардо Дзавепари — зоологични наблюдения; Нелло Пучони — етнически наблюдения; Джузепе Нанчербни — антропогеографични наблюдения; Данте Оливieri — диалектологични наблюдения и др. Харно Фоа — елементарни понятия по физиология на човѣка въ планината.

За пояснение на отдѣлнитѣ глави има приложени множество схеми, скици, диаграми, снимки и др., а сѣщо така и библиография за всѣки отдѣленъ въпросъ.

Сборникъ „Алеко“. Софийскитѣ клонъ на Българския туристически съюзъ „Алеко Константиновъ“, е турилъ подъ печатъ сборникъ, който ще бѣде посветенъ на Витоша планина, люлката на българския туризъмъ. Въ сборника, който ще бѣде луксозно издание, участвуватъ: Д-ръ П. Пѣевъ, Киро Кировъ, Д-ръ Б. Ковачевски, Василь Радевъ, Стефанъ Поповъ, арх. Г. Козаровъ, проф. В. Захариевъ, Д-ръ Ив. Велковъ, Д-ръ Ив. Боровъ, архим. Кирилъ, Димитъръ Пантелеевъ, Георги Клисаровъ, Тодоръ Боровъ, К. Константиновъ, Христо Бръзицовъ, Ал. Вл. Дяковичъ, Михаилъ Ковачевъ, Георги Малчевъ, Хр. Огняновъ.

Трета хималайска експедиция. Споредъ неprovedени сведения на пѣтъ въ Хималаитѣ е и една смѣсена англо-американска експедиция, която ще опита изкачването на върха Нанда-Деву (7816 м). Експедицията се състои отъ опитни и известни алпинисти, между които сѣ Оделъ (участникъ въ Еверестската експедиция презъ 1924 г.), и Мооръ (победителя на Миния Гонка).

СТАРИ ИЗДАНИЯ на Централното настоя-
 ятелство на Съюза
 които се доставят въ ограниченъ срокъ на намалени цени

Туризмътъ въ България

(Сборникъ статии по българския туризмъ по
 случай 25-годишнината на Съюза) само лева **10**

Стари годишници

на списанието „БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“ цѣли запа-
 зени течения само по лева **5**

Пжтеводителъ на Пиринъ

Най-добриятъ нашъ планински пжтеводи-
 тель само лева **15**

Водачъ на туриста

Първо издание, 1930 само лева **2**

Водачъ на туриста

Второ издание, 1932. И дветѣ издания не сж за-
 губили още своята стойностъ само лева **3**

Хигиена на туриста

отъ проф. П. Стояновъ. само лева **2**

Хоръ на туриста

ноти и текстъ, ново издание, необходимо за всѣ-
 ки хоръ само лева **2**

БЪЛГАРСКА ТУРИСТ. КООПЕРАЦИЯ

УЛ. КН. КЛЕМЕНТИНА 4

ТЕЛЕФОНЪ № 2-61-19

Предлага на **МНОГО НИЗКИ ЦЕНИ** всички при-
 надлежности за скиори, туристи и спортисти.

На г. г. чиновниците тримесечно изплащане

Урежда всѣки празникъ и недѣля излети съ
 автомобили до хижа Алено, Мусала, Мальовица, Заврачица и др.

ТУРИСТИ И СПОРТИСТИ,

за вашата екипировка търсете всичко отъ

БЪЛГАРСКА ТУРИСТИЧЕСКА КООПЕРАЦИЯ!

Богат изборъ на винаги
прѣони ФОТО МАТЕРИА-
ЛИ отъ прочути производ-
ства ще намѣрите само въ

ФОТО склада БЪЛГАРСКИ ЛЮМИЕРЪ НА ДЮЛГЕРОВЪ И ПЕНХАСЪ

Телеф. 2-51-96

София, пл. Александъръ 4

Изработватъ се въсѣ какви
любителски проявления и
копирания отъ майсторъ
фотографъ задоволя-
ващъ всички вкусове.

БЪЛГАРИЯ А. Д.

Първо Българско Пътническо Бюро.
Централа: София, ул. „Московска“ 5
(пл. Александъръ), телефони: 2-26-28,
2-76-44, 2-76-45; пощенска чекова с-ка:
София 1174, банкова с-ка Бълг. Търг.
Банка. Клонове: Русе, Пловдивъ и Варна

Продажба на жельзопътни, параходни и
аеропланни билети, опални мѣста, екскур-
зии и паушални пътувания. Анганиране
стаи въ хотели. На разположение вода-
чи. Снабдяване съ паспортни визи.

Дава безплатно всички ин-
формации за въсѣ какви
пътувания.

ПРЕДСТОЯЩИ ЕКСКУРЗИИ НА БЮРО „БЪЛГАРИЯ“

ДО БЕРЛИНЪ И ИЗЪ ГЕРМАНИЯ по случай Олимпиядата отъ 29. VII—19. VIII.
ДО САЛЦБУРГЪ—ВИЕНА и I-класни алпийски курорти за музикалнитѣ тър-
жества 22. VII—5. VIII.

Искайте специални проспекти отъ бю-
рото или направо отъ Б. Т. Съюзъ

Цени неимовѣрни низки и отлична организация.

Бюро „България“ е винаги готово да урежда по желание и посоченъ
маршрутъ единични и групови пътувания.

I. Bulgarisches Reisebüro „BULGARIA“
A. G. Sofia, Ul. Moskowska 5.

1-er Bureau Bulgare de Voyages „BULGARIA“
S. A., Sofia, 5 Rue Moskowska.